

SISUKORD

I ÜLDALUSED

Keele- ja kirjanduspädevuse kujundamine Ääsmäe Põhikoolis

Ainevaldkonna õppeained ja nädalatundide jaotumine klassiti

Ainevaldkonna kirjeldus

Üldpädevuste kujundamine

Läbivate teemade rakendamine

Õppetegevuse korraldamine

Hindamine

Füüsiline õpikeskkond

II AINEKAVA

EESTI KEEL

Õppe- ja kasvatuseesmärgid eesti keeles

Eesti keele õppeaine kirjeldus

I kooliastme õpitulemused eesti keeles

I kooliastme õppesisu ja õpitulemuste jaotumine klassiti

1. klassi õpitulemused ja õppesisu
2. klassi õpitulemused ja õppesisu
3. klassi õpitulemused ja õppesisu

Lõiming teiste ainetega

II kooliastme õpitulemused eesti keeles

II kooliastme õppesisu ja õpitulemuste jaotumine klassiti

4. klassi õpitulemused ja õppesisu
5. klassi õpitulemused ja õppesisu
6. klassi õpitulemused ja õppesisu

Lõiming teiste ainetega

III kooliastme õpitulemused eesti keeles

7. klassi õpitulemused ja õppesisu
8. klassi õpitulemused ja õppesisu
9. klassi õpitulemused ja õppesisu

Lõiming teiste ainetega

KIRJANDUS

Õppe- ja kasvatuseesmärgid kirjanduses

Kirjanduse õppeaine kirjeldus

II kooliastme õpitulemused kirjanduses

II kooliastme õppesisu ja õpitulemuste jaotumine klassiti

5. klassi õpitulemused ja õppesisu

6. klassi õpitulemused ja õppesisu

Lõiming teiste ainetega

III kooliastme õpitulemused kirjanduses

7. klassi õpitulemused ja õppesisu

8. klassi õpitulemused ja õppesisu

9. klassi õpitulemused ja õppesisu

Lõiming teiste ainetega

Ainevaldkond „Keel ja kirjandus“

I ÜLDALUSED

Keele- ja kirjanduspädevuste kujundamine Ääsmäe Põhikoolis

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpetamise eesmärgiks on kujundada õpilastes eakohane keele ja kirjanduspädevus. Keeleõppe tulemusena on õpilased võimelised mõistma eakohaseid ilukirjandustekste, oskavad end erinevates suhtlussituatsioonides nii suuliselt kui kirjalikult väljendada, saavad aru, et lugemine teeb vaimselt rikkamaks. Suhtlus- ja esinemisoskust toetab erinevatest konkurssidest osavõtt ja võimalus esineda kaasõpilastele.

Keele ja kirjanduse õpetamisega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

1. väärtustab keelt kui rahvuskultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit;
2. tajub keeleoskust õpioskuste alusena ning oma identiteedi olulise osana;
3. omandab põhiteadmised keelest ning saavutab õigekirjaoskuse;
4. väljendab end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, arvestades kultuuris väljakujunenud keelekasutustavasid;
5. kuulab, loeb ja kirjutab mõtestatult eri liiki tekste ning esitab teavet eri viisidel;
6. kasutab asjakohaselt eri suhtluskanaleid; suudab leida, kriitiliselt hinnata ning kasutada meedias ja internetis pakutavat teavet;
7. väärtustab nii rahvuskirjandust kui ka teiste rahvaste kirjandust, nii oma rahvuslikku pärimuskultuuri kui ka kodumaa kultuuritraditsioone ning kultuurilist mitmekesisust;
8. loeb eakohast väärtkirjandust, kujundanud kirjanduse kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning rikastanud mõtte- ja tundemaailma, arenenud isiksusena;
9. tajub kirjandusteost kui kunstiteost, mõistab teose sisu ning hindab selle kunstilisi väärtusi;
10. suudab kujundada ja väljendada oma isiklikku arvamust ning tunnustab ja arvestab teiste inimeste arvamust;
11. oskab õppida, hangib teavet eri allikatest ning kasutab sõnaraamatuid ja käsiraamatuid.

Ainevaldkonna õppeained ja nädalatundide jaotumine klassiti

Ainevaldkonna kohustuslikud õppeained on eesti keel ja kirjandus.

Eesti keelt õpitakse 1.-9. klassini, kirjandust 5.-9. klassini.

Õppeaine	Nädalatunde									
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	Kokku
Eesti keel	7	6	6	6	3	3	2	2	2	37
Kirjandus					2	2	2	2	2	10

Ainevaldkonna kirjeldus

Ainevaldkonna õppeainetes omandavad õpilased keele- ja kirjandusteadmisi ning saavad lugemise, kirjutamise ja suhtlemise kogemusi. Teadmiste ning kogemuste alusel kujuneb õpilasest põhikooli lõpuks teadlik, aktiivne ja vastutustundlik lugeja, kirjutaja ning suhtleja.

Ainevaldkonna õppeained toetavad eeskätt õpilase emakeele- ja kirjanduspädevuse ning kommunikatiivsete oskuste arengut, kuid ka tema identiteedi ja enesetunnetuse kujunemist ning kultuurilist ja sotsiaalset arengut.

1.– 4. klassis arendatakse eesti keele õppes kõiki keelelisi osaoskusi (kõnelemine, kuulamine, lugemine, kirjutamine) ja õigekeelsust. Osaoskusi ja õigekeelsust arendatakse nii teabe- ja tarbetekstide kui ka ilukirjandustekstide lugemise, jutustamise ja kirjutamise kaudu.

Alates 5. klassist on eesti keel ja kirjandus eri õppeained, mida seob tekstikeskne käsitlusviis ning keeleliste osaoskuste arendamine.

Kirjandustundides kujundatakse õpilaste kirjandushuvi ja lugejavõimeid ning kõlblis-emotsionaalset arengut loetud kirjandusteoseid mõtestades, kuid vaadeldakse ka ilukirjanduskeele eripära ning arendatakse suulist ja kirjalikku väljendusoskust.

Eesti keelt ja kirjandust õppides omandab õpilane keelelise suhtluse oskused ja vilumused, õpib oma mõtteid ning tundeid väljendada, kuuldut ja loetut analüüsima ning kogutud teavet üldistama. Kirjanduslike tekstide lugemine ja käsitlemine tundides avardab õpilaste kultuuri- ja elukogemust, rikastab sõnavara, soodustab kirjandushuvi ning lugejavõimete ja isiksuse arengut.

Üldpädevuste kujundamine

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Kirjandusõpetuses kujundatakse kõlblisi ja esteetilis-emotsionaalseid väärtusi ning kultuuriväärtuste mõistmist ilukirjandus- ja aimetekstide kaudu. Keeleõpetus rõhutab vaimseid ja kultuuriväärtusi. Keeleõpetuses väärtustatakse funktsionaalset kirjaoskust ning teadlikku kriitilist suhtumist teabeallikatesse, sh meediasse.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Keele- ja kirjandustundides kasutatava paaris- ja rühmatöö

käigus kujundatakse koostööoskust, julgustatakse oma arvamust välja ütleva, kaaslaste ideid tunnustama ja teistega arvestama, ühiseid seisukohti otsima. Eri laadi ülesannete kaudu kujundatakse oskust suhelda nii vahetult kui ka veebikeskkonnas.

Enesemääratluspädevus. Tekstide üle arutledes kujundatakse õpilastes positiivset minapilti. Õpiolukordades luuakse võimalused suhestuda käsitletavate teemadega, loovülesannete kaudu tuuakse esile õpilaste eripärad ja anded, vormitakse maailmavaade.

Õpipädevus. Keele- ja kirjandustundides arendatakse kuulamis- ja lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, erinevatest allikatest teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist, eri liiki tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist.

Suhtluspädevus. Keele- ja kirjandustundides kujundatakse suulise ja kirjaliku suhtluse oskust, suhtluspartneri ja tema suulise ja kirjaliku kõne mõistmist, suhtluspartneriga arvestamist ning sobiva käitumisviisi valikut, oma seisukohtade esitamist ja põhjendamist. Õppetegevuse ja õppetekstide kaudu pannakse alus õpilaste diskuteerimis- ja väitlemis- ning tänapäevasele kirjaliku suhtlemise oskusele.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus. Teabetekstide abil arendatakse oskust lugeda teabegraafikat või muul viisil visuaalselt esitatud infot, leida arvandmeid, lugeda ja mõista tabelite, skeemide, graafikute ning diagrammidena esitatud infot ning seda analüüsida, sõnalise teabega seostada ja tõlgendada. Õpitakse eristama teaduslikku teavet ilukirjanduslikust ja populaarteaduslikust teabest ning kasutama tehnoloogilisi abivahendeid tekstide loomisel, korrigeerimisel ja esitamisel.

Ettevõtlikkuspädevus. Ettevõtlikkuse ning vastutustunde kujunemist toetatakse nii meedia- ja kirjandustekstidest kui ka igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide arutamise ja nende suhtes seisukoha võtmise ja neile lahenduste otsimisega nii keele- ja kirjandustundides kui ka loovtöös. Ettevõtlikkuspädevuse kujunemist soodustab õpilaste osalemine projektides, mis eeldavad õpilaste omaalgatust ja aktiivsust ning keele- ja kirjandusteadmiste rakendamist ning täiendamist eri allikatest.

Digipädevus

Loovtööde kirjutamine arvutikeskkonnas, erinevate keeleülesannete lahendamine, vastuste

analüüs.

Läbivate teemade rakendamine

Elukestev õpe ja karjääriplaneerimine. Rollimängud, tekstide käsitlemine, arutelud, loovtööd annavad võimaluse arendada suhtlus- ja koostööoskusi. Probleemide lahendamine ja väitlused aitavad kujundada oma arvamust, väljendada end selgelt ja asjakohaselt. Töömaailmaga tutvumine läbi õppekäikude ja ametite käsitlemisega. Dokumentide koostamine õpikute jätkamiseks ja tööle kandideerimiseks. Meediatekstide analüüs toetab õpilaste arusaamu ühiskonnas toimuvatest protsessidest ja seeläbi haridustee jätkamise olulisusest ja tulevases tööelust. Igaastased loengud põhikooli lõpetajatele karjäärinõustajatelt ja erinevate koolide tutvustused aitavad õpilastes langetada otsuseid edasise õppetöö/tööelu jätkamise osas.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Tervis ja ohutus.

Erinevate tekstide analüüs probleemülesannete lahendamine, suulised ja kirjalikud analüüsid.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Eri liiki tekstide käsitluse kaudu suunatakse õpilasi märkama ühiskonna probleeme ja neile lahendusi otsima. Projektides osalemine aitab kasvatada aktiivset ellusuhtumist.

Kultuuriline identiteet. Emakeele ja kirjanduse väärtustamine aitab õpilasel endast ja oma rahvusest lugu pidada. Teiste rahvaste tekstide abil kujundatakse arusaam kultuuride erinevustest.

Teabekeskond. Erinevatest allikatest info hankimine ja selle kriitiline hindamine.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Õpiülesannete lahendamiseks kasutatakse teadlikult infoühiskonna võimalusi, õpilasi suunatakse alternatiivseid lahendusi otsima, oma ideid ellu rakendama.

Väärtused ja kõlblus. Ilukirjandust ning kultuuriteemalisi teabetekste lugemine ja analüüs.

Õppetegevuse korraldamine

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

1. lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaines seatud eesmärkidest, taotletavatest õpitulemustest ja õppesisust ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja põhiteemadega;
2. taotletakse, et õpilaste õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas ja jaotub õppeaasta jooksul ühtlaselt, nii et jääb piisavalt aega ka puhkuseks ja huvitegevuseks;
3. võimaldatakse õpilastel õppida üksi ja koos teistega (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
4. arvestatakse õpilaste individuaalseid iseärasusi ning kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste võimaldavad sobiva pingutusega õppida;
5. kasutatakse info- ja kommunikatsioonitehnoloogia õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
6. kasutatakse mitmekesist õppemetoodikat, sealhulgas aktiivõpet (rollimäng, loovtöö, arutelu, väitlus, õpimapi ja uurimistöö koostamine, omaloomingu esitamine jne);
7. laiendatakse traditsioonilist õpikeskkonda (arvutiklass, muuseum, näitus, raamatukogu, ettevõtted, loodus jne);
8. arendatakse õpilaste teadmisi, oskusi ja hoiakuid. Õppesisu käsitlemisel teeb aineõpetaja valiku arvestusega, et kooliastmeti kirjeldatud õpitulemused, üld- ja valdkondlikud ning ainepädevused on saavutatavad.

Hindamine

Hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi suuliste vastuste ja kirjalike tööde alustel. Arvestatakse õpilaste individuaalseid iseärasusi. Hindamisel lähtutakse vastavalt põhikooli riikliku õppekava õldosa sätetest. Hoiakutele antakse hinnanguid.

Ääsmäe Põhikoolis antakse I klassis sõnalisi ja kirjalikke hinnanguid: „väga tubli“, „hästi“ ja „harjuta veel“. Alates II klassist hinnatakse õpilasi numbriliselt viiepallisüsteemis.

I kooliastmes hinnatakse õpilase:

1. suulist keelekasutust, s.o kõnelemist ja kuulamist,
2. lugemist, s.o lugemistehnikat, teksti mõistmist ja vabalugemist,
3. kirjutamist, s.o kirjatehnikat, õigekirja ja kirjalikku tekstiloomet.

II ja III kooliastmes hinnatakse õpilase:

1. suulist ja kirjalikku suhtlust,
2. tekstide vastuvõttu,
3. tekstiloomet,
4. tekstide õigekeelsust.

Kirjanduse õppimise tulemusi hinnatakse eesti keele õppes eraldi alates 5. klassist.

II kooliastmes hinnatakse:

1. teoste lugemist ning tutvustamist,
2. jutustamist,
3. tekstide tõlgendamist ja analüüsi, kirjandusliku kujundi mõistmist,
4. teksti esitust ja omaloomingut.

Füüsiline õpikeskkond

Õppetöö toimub valdavalt klassiruumis. Kõikides õpiklassides on olemas projektor, millega saab näidata pilte/filme seinale. Samuti on võimalus õpetaja arvuti ja projektori abil näidata erinevaid õppefilme. Klassis saab mööblit ümber paigutada liikumistegevusteks ning paaris- ja rühmatööks. Klassiruumis on võimalik kasutada ka õigekeelsussõnaraamatuid ja leksikone.

Eesti keele ja kirjanduse tunde saab läbi viia ka arvutiklassis, kus on igal õpilasel arvuti kasutamise võimalus ja puutetundlik tahvel. Võimalus kasutada info- ja kommunikatsioonitehnoloogia õpikeskkondi ning õppematerjale ja –vahendeid, sealhulgas veebisõnaraamatuid.

Näidendite lavastamisel on võimalik kasutada ka teisi kooliruumi, nt aulat.

Lugemistunde ja tutvumist raamatutega saab läbi viia külaraamatukogus, mis asub koolimajaga samas majas.

II AINEKAVA

EESTI KEEL

Õppe- ja kasvatuseesmärgid eesti keeles

Eesti keele õpetusega taotletakse, et õpilane:

1. omandab põhiteadmised eesti keelest kui soome-ugri keelest ja eesti keele õigekirjaoskuse, tuleb eesti kirjakeelega toime isiklikus ja avalikus elus ning edasiõppimisel;
2. mõistab keele tähtsust eneseväljendus- ja suhtlusvahendina, arendab keeleoskust, arvestades kultuuris välja kujunenud keelekasutustavasid;
3. õpib asjakohaselt kasutama erinevaid suhtluskanaleid, arendab oskust leida, kriitiliselt hinnata ning sihipäraselt kasutada meedias ja internetis pakutavat teavet, sh ainevaldkonnaga seotud elukutsete ja edasiõppimisvõimaluste infot;
4. loeb ja kuulab mõtestatult eri tüüpi tekste ning koostab neid suuliselt ja kirjalikult;

5. õpib tundma eri tekstiliike ning märkama nende kasutusvõimalusi ja seoseid isikliku ja tööeluga;
6. arendab kriitilist mõtlemist, oskust arvamusi põhjendada ning suuliste ja kirjalike tekstide alusel iseseisvalt järeldusi teha;
7. kasutab oma kirjakeeleoskuse täiendamiseks sõna- ja käsiraamatuid ning internetiallikaid;
8. tajub keeleoskust õpioskuste alusena ja identiteedi olulise osana ning kujuneb teadlikuks keelekasutajaks;
9. väärtustab eesti keelt kui rahvuskultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit, suhtub lugupidamisega teiste rahvaste keelde ja kultuuri;
10. suhtub tolerantselt eesti keele võõrkeelena kasutamisse ja toetab teise emakeelega kaaslaste eesti keele omandamist.

Eesti keele õppeaine kirjeldus

1.– 4. klassis on eesti keel kirjandusega lõimitud õppeaine, milles taotletakse nii keele- kui ka kirjandusõpetuse eesmärged. Alates 5. klassist on eesti keel ja kirjandus eraldi, kuid tugevasti lõimitud õppeained, arendades eri liiki tekstide kaudu sihipärase lugemise, suulise keelekasutuse ja kirjutamise oskust. Eesti keele õpi-eesmärged taotletakse mitme õppevaldkonna kaudu.

I kooliastmes kujundatakse õpilaste teadmisi ja oskusi kolmes õppevaldkonnas:

- **suuline keelekasutus** (kuulamine, kõnelemine). Suuline keelekasutus hõlmab eneseväljendust argiolukorras ning eakohase suulise teksti mõistmist ja edasiandmist.
- **lugemine**. Lugemise õpetamisel kujundatakse oskust töötada tekstiga eakohaste juhiste alusel.
- **kirjutamine**. Kirjutamise õpetusega kujundatakse õigekirjaoskus õpitud keelendite piires ja suutlikkus end eesmärgipäraselt kirjalikult väljendada.

II ja III kooliastmes kujundatakse õpilaste teadmisi ja oskusi neljas õppevaldkonnas:

- **suuline ja kirjalik suhtlus**. Suulise ja kirjaliku suhtluse õpetusega kujundatakse oskust silmast silma, telefoni, kirja ja meili teel ning internetikeskkonnas kahekesi või mitmekesi suhelda, tekste kokku võtta ja vahendada.
- **teksti vastuvõtt**. Teksti vastuvõtu õpetuses kujundatakse oskust tekste valida ja leida, eesmärgipäraselt lugeda ja kuulata, teadvustatakse kuulamis- ja lugemisstrateegiaid ning süvendatakse võimet teksti paremini mõista ning tekstile reageerida.

- **tekstiloome.** Tekstiloome õpetusega kujundatakse mitmekülgselt ja eesmärgistatud eneseväljendusoskust, mille puhul inimene tajub olukorda ja adressaati ning suudab oma mõtteid vajaliku täpsusega ja tekstiliigile omases vormis väljendada ning edastada.
- **õigekeelsus ja keelehoole.** Õigekeelsuse ja keelehoole õpetusega kujundatakse keeleteadlikkust ning teadmisi keelest. Õpilastes arendatakse oskust tänapäeva eesti kirjakeelt teadlikult kasutada, kujundatakse arusaamist keele arengust ja muutumisest, omandatakse teadmisi eesti kirjakeele ja murrete stiilirikkuse ning kirjavara mitmekülgsuse kohta.

I kooliastme õpitulemused eesti keeles

3. klassi lõpetaja:

1. kuulab mõtestatult eakohast teksti
2. oskab sihipäraselt vaadelda ja nähtut kirjeldada ning märkab erinevusi ja sarnasusi;
3. kirjeldab eesmärgipäraselt eset, olendit ja olukorda;
4. jutustab endast ning oma lähiümbruses toimunut;
5. mõistab suulisi ja kirjalikke küsimusi ning vastab nendele; kasutab kõnes ja kirjas sobivalt lühivastuseid ning terviklauseid;
6. jutustab ja kirjutab küsimuste, pildi, pildiseeria, märksõnade või kava toel;
7. kasutab kirjutades õigeid tähekujusid ja -seoseid ning kirjutab loetava käekirjaga;
8. kirjutab õpitud keelendite piires õigesti;
9. loeb õpitud teksti selgelt, ladusalt, õigesti ning mõistmisega; mõistab lihtsat plaani, tabelit, diagrammi ja kaarti;
10. loeb eakohast ilu- ja aimekirjandust;
11. töötab tekstiga õpetaja juhiste alusel

1. klassi õpitulemused ja õppesisu

Suuline keelekasutus

Õpitulemused

Õpilane

1. vastab küsimustele, kasutades sobivalt täislauseid ja lühivastuseid;
2. annab küsimustele toetudes arusaadavalt edasi lugemispala ja pildiraamatu;
3. avaldab arvamust kuuldu, vaadeldu ja loetu kohta;
4. leiab väljendumiseks lähedase ja vastandtähdendusega sõnu;
5. oskab suhtlusolukordades küsida, paluda, selgitada, keelduda, vabandust paluda, tänada;

6. mõtleb loole lõpu;
7. esitab peast luuletuse .

Õppesisu

Helide ja häälte ning häälikute eristamine (asukoht ja järjekord sõnas), põhirõhk täishääliku pikkusel. Õpetaja ja kaaslaste kuulamine ning suulise juhendi järgi toimimine. Õpetaja ja kaaslaste ettelugemise kuulamine. Kuuldu ning nähtu kommenteerimine. Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Häälduse harjutamine, hääle tugevuse kohandamine vastavalt olukorrale. Sobivate kõnetuste (palumise, küsimise, keeldumise, vabandust palumise, tänamise) valik suhtlemisel. Eri teemadel vestlemine sõnavara rikastamiseks, arutamine paaris ja väikeses rühmas. Jutustamine kuuldu, nähtu, läbielatu, loetu, pildi, pildiseeria ja etteantud teema põhjal; aheljutustamine. Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus. Tuttava luuletuse peast esitamine.

Lugemine

Õpitulemused

Õpilane

1. tunneb häälik-tähest vastavust,
2. loeb õpitud teksti enam-vähem ladusalt, lause haaval üksiku peatusega raskema sõna ees oma kõne tempos või sellest aeglasemalt;
3. mõistab häälega või endamisi lugedes loetu sisu
4. oskab parandada lugemisviga, kui sellele osutada;
5. vastab teksti kohta käivatele küsimustele, mille vastused on palas otsesõnu öeldud;
6. on lugenud mõnda lasteraamatut, nimetab nende pealkirja ja autoreid, annab loetule emotsionaalse hinnangu (lõbus, tõsine, igav...)

Õppesisu

Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus. Trükitähtede (nii suurte kui väikeste) tundmaõppimine. Tähtedest sõnade ja sõnadest lausete lugemine. Silpidest sõnade moodustamine.

Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õige hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo; oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhitakse). Lugemistehniliselt raskete sõnade ja sõnaühendite lugema õppimine.

Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemine klassitahvlilt ja vihikust.

Jutustava ja kirjeldava teksti ning teabeteksti (õpilaspäeviku, kutse, õnnitluse, saatekava, tööjuhendi, raamatu sisukorra) lugemine.

Sõna, lause ning teksti sisu mõistmine. Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide ja üksiksõnade alusel. Loetu põhjal teemakohastele küsimustele vastamine, mille vastus on tekstis otsesõnu kirjas. Loole lõpu mõtlemine. Tegelaste iseloomustamine Tutvumine õpiku sõnastikuga.

Luuletuste ilmekas (mõtestatud) esitamine. Riimuvate sõnade leidmine õpetaja abiga.

Loetud raamatust jutustamine, autori, kunstniku, tegelaste nimetamine. Loetule emotsionaalse hinnangu andmine. Huvipakkuva raamatu leidmine kooli või kodukoha raamatukogust täiskasvanu abiga.

Tekstiliikide eristamine: jutt, muinasjutt, mõistatus, luuletus. Ilukirjandus: liisusalm, jutustus, muinasjutt, luuletus, näidend, piltjutt, mõistatus, vanasõna. Kirjanduse eri liike ja žanre esindavad tekstid õppekirjandusse ja vabalugemiseks valitakse eesti ja väliskirjanike loomingust, lähtudes vajadusest õpilaste keelekasutust rikastada ja kultuuritraditsiooni edasi anda ning arvestades järgmisi teemavaldkondi.

Kodus ja koolis: perekond, kodu turvalisus, üksteisest hoolimine ja teiste aitamine, sõbrad ja sõpruse hoidmine, sallivus.

Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus: kodukoha elu ja pärimused, kultuuride mitmekesisus muinasjuttude ainetel.

Mängiv inimene: ringmängud ja mängulust, sõnamängud, võlumaailm.

Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng: loodus minu ümber, loomalood.

Kodanikuühiskond ja rahvussuhted: minu kodumaa, tavad ja pühad.

Teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon: arvuti ja teler kui silmaringi avardaja.

Väärtused ja kõlblus: ausus, erinevus teistest, minu hobid ja huvid, minu tervis, rikkus ja vaesus, käitumine ja selle tagajärg jms.

Kirjutamine

Õpitulemused

Õpilane

1. kasutab õigeid kirjutamisvõtteid;
2. teab, kuidas väikesi ja suuri kirjatähti kirjutatakse ning sõnas õigesti seostatakse
3. kirjutab tahvlilt ära;
4. täidab tahvlinäidise järgi õpetaja abiga õpilaspäevikut;
5. paigutab näidise järgi tööd vihikulehele, varustab töö kuupäevaga;
6. eristab häälikut, tähte, täis- ja kaashäälikut, sõna ja lauset;
7. kirjutab õigesti lühemaid (kuni 2-silbilisi) sõnu ja lauseid;
8. kirjutab omasõnade algusesse k, p, t;
9. teab, et nimed kirjutatakse ja lause algab suure tähega;

10. kirjutab õpitud nimed suure algustähega;
11. teab, et lause lõpeb punktiga;
12. koostab näidise järgi kutse või õnnitluse.

Õppesisu

Kirja eelharjutused. Joonistähtede kirjutamine. Väikeste ja suurte (vajadusel 2.klassis) kirjatähtede õppimine. Tähtede seostamine.

Tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine.

Töö vormistamine, puhtus, käekirja loetavus kirjutamine. Teksti ärakiri tahvilt ja õpikust.

Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, õnnitlus.

Oma kirjavea parandamine õpetaja abiga.

Etteütlemise järgi sõnade ja lausete kirjutamine. 15-20 sõna lihtlausetena.

Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, õnnitlus (kujundamine näidise järgi)

Loovtöö kirjutamine pilditäiendusena pildi allkiri, kahekõne jms). Loovtöö kirjutamine (pildi, pildiseeria, küsimuste järgi). Lünkharjutuste kirjutamine.

Häälik, sõna, lause, tekst. Täis- ja kaashäälikud

Tähed ja tähestik. Võõrtähtede vaatlus.

Täishäälikuühendi vaatlus. Täishääliku pikkuse eristamine ja õigekiri. Kaashääliku pikkusega tutvumine. Sulghäälik k, p, t omadussõnade alguses. I ja j ning h sõna alguses seoses tähtede õppimisega.

Suur algustäht lause alguses, inimese- ja loomanimeses. Liitsõna vaatlus ja moodustamine. Sõnade lõpu õigekiri –d ja –vad (mitmus) ning –b tegusõna kolmas pööre õigekirjaga tutvumine.

Tutvumine väit- (jutustav), küsi- ja hüüdlausega. Lause lõpumärgid: punkt (hüüu- ja küsimärgi vaatlemine). Koma lauses (teksti vaatlus).

2. klassi õpitulemused ja õppesisu

Suuline keelekasutus

Õpitulemused

Õpilane

1. kuulab õpetaja ja kaaslaste eakohast teksti; toimib saadud sõnumi kohaselt õpetaja abil;
2. väljendab arusaadavalt oma soove ja kogemusi väikeses ja suures rühmas;
3. vaatlleb ja kirjeldab nähtut, märkab erinevusi ja sarnasusi õpetaja suunavate küsimuste toel;
4. vestleb oma kogemustest ja loetust;
5. annab õpetaja abil edasi lugemispala, õppeteksti, filmi ja teatrietenduse sisu;

6. koostab õpetaja abil jutu pildiseeria, pildi või küsimuste toel; mõtleb jutule alguse või lõpu;
7. esitab luuletust peast.

Õppesisu

Hääliku pikkuse eristamine, põhirõhk suluta kaashäälikul.

Õpetaja ja kaaslaste kuulamine ning suulise juhendi järgi toimimine. Õpetaja ja kaaslaste ettelugemise kuulamine.

Kuuldu ning nähtu kommenteerimine.

Õpetaja etteloetud ainetekstist oluliste mõistete leidmine ning lihtsa skeemi koostamine. Kaaslaste ettelugemise hindamine ühe aspekti kaupa (õigsus, pausid ja intonatsioon mõtte toetajana).

Kõne eri nüansside (tempo, hääletugevuse, intonatsiooni) esiletoomine dramatiseeringus jm esituses. Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus.

Sobivate kõnetuste (palumise, küsimise, keeldumise, vabandust palumise, tänamise) valik suhtlemisel.

Kõnelemine ei olukordades (telefonitsi, rühma esindajana), rollimängud.

Eri teemadel vestlemine sõnavara rikastamiseks, arutamine paaris ja väikeses rühmas.

Mõtete väljendamine terviklausetena. Küsimuste moodustamine ja neile vastamine.

Jutustamine kuuldu, nähtu, läbielatu, loetu, pildi, pildiseeria ja etteantud teema põhjal; aheljutustamine.

Tuttava luuletuse, dialoogi peast esitamine

Nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel.

Lugemine

Õpitulemused

Õpilane

1. loeb õpitud teksti suhteliselt õigesti, ladusalt (lugemistempo võib olla kõnetempost aeglasem), parandab ise oma lugemisvigu, enamasti väljendab intonatsioon loetava sisu; mõistab häälega või endamisi lugedes loetu sisu;
2. leiab tekstis iseseisvalt vastused konkreetsetele küsimustele ja töötab õpetaja abiga eakohaste juhiste alusel;
3. tunneb ära jutu, luuletuse, näidendi, muinasjutu, mõistatuse, vanasõna;
4. on lugenud mõnda lasteraamatut, nimetab tegelasi ja annab edasi loetu sisu mõne huvitava, enam meeldinud episoodi järgi.

Õppesisu

Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus. Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õige hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo; oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhitakse). Lugemistehniliselt raskete sõnade ja sõnaühendite lugema õppimine. Eri liiki lühitekstide (teade, kiri, ajakirja rubriik, sõnastik) mõistev lugemine. Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemine klassitahvlilt ja vihikust.

Jutustava ja kirjeldava teksti ning teabeteksti (õpilaspäeviku, kutse, õnnitluse, saatekava, tööjuhendi, raamatu sisukorra) lugemine.

Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid, liiklusmärgid jms), skeemide, kaartide ja tabelite lugemine õppekirjanduses, lasteraamatutes ning lasteajakirjanduses.

Sõna, lause ning teksti sisu mõistmine. Tekstis küsimuse, palve, käsu ja keelu äratundmine. Teksti sisu aimamine pealkirja, piltide ja üksiksõnade alusel.

Loetava kohta kava, skeemi, kaardi koostamine õpetaja abiga. Loetu põhjal teemakohastele küsimustele vastamine (ka siis, kui vastus otse tekstis ei sisaldu).

Loole alguse ja lõpu mõtlemine. Tegelaste iseloomustamine.

Õpiku sõnastiku kasutamine õpetaja abiga.

Luuletuste ilmekas (mõtestatud) esitamine. Riimuvate sõnade leidmine õpetaja abiga.

Loetud raamatu tutvustamine ja soovitamine. Vajaliku raamatu leidmine õpetaja abiga ja iseseisvalt autori ja teema järgi täiskasvanu abiga.

Tekstiliikide eristamine: mõistatus, vanasõna, luuletus, jutustus, näidend.

Ilukirjandus: folkloorne lastelaul, liisusalm, jutustus, muinasjutt, muistend, luuletus, näidend, piltjutt, mõistatus, vanasõna.

Kirjanduse eri liike ja žanre esindavad tekstid õppekirjandusse ja vabalugemiseks valitakse eesti ja väliskirjanike loomingust, lähtudes vajadusest õpilaste keelekasutust rikastada ja kultuuritraditsiooni edasi anda ning arvestades järgmisi teemavaldkondi:

Kodus ja koolis: perekond, kodu turvalisus, üksteisest hoolimine ja teiste aitamine, sõbrad ja sõpruse hoidmine, sallivus.

Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus: kodukoha elu ja pärimused, kultuuride mitmekesisus muinasjuttude ainetel.

Mängiv inimene: ringmängud ja mängulust, sõnamängud, völlumaailm.

Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng: loodus minu ümber, loomalood.

Kodanikuühiskond ja rahvussuhted: minu kodumaa, tavad ja pühad.

Teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon: arvuti ja teler kui silmaringi avardaja.

Väärtused ja kõlblus: ausus, erinevus teistest, minu hobid ja huvid, minu tervis, rikkus ja vaesus, käitumine ja selle tagajärg jms.

Kirjutamine **Õpitulemused** **Õpilane**

1. kasutab kirjutades õigeid väikeste ja suurte kirjatähtede tähekujusid ja seoseid;
2. kirjutab tahvlilt ja õpikust ära;
3. täidab iseseisvalt õpilaspäevikut ja kujundab vihikut, paigutab näidise järgi tööd vihikulehele, kirja joonelisele lehele, varustab töö kuupäevaga;
4. eristab häälikut ja tähte, täis- ja kaashäälikut, silpi, sõna, lauset ja täishäälikuühendit märgib kirjas õigesti täishäälikuid;
5. kirjutab õigesti sõnade lõppu d (mida teed?), -te (mida teete), -sse (kellesse?), millesse?), -ga (kellega? millega?), -ta (kellela?, milleta?);
6. kirjutab õigesti sulghääliku omasõnade algusesse ja omandatud vöorsõnade algusesse;
7. kirjutab lause suure algustähega;
8. lõpetab lause punkti või küsimärgiga;
9. kirjutab etteütlemise järgi sisult tuttavat teksti ning kontrollib kirjutatut näidise järgi (20-25 sõna lihtlausetena);
10. koostab õpetaja abiga kutse, õnnitluse, teate;
11. kirjutab loovtöö ning ümberjutustuse pildiseeria, tugisõnade ja küsimuste abil;
12. teab peast vöörtähtedega tähestikku.

Õppesisu

Väikeste ja suurte kirjatähtede kordamine, õiged tähekujud ning seosed, ühtlane kirjarida.

Näidise järgi kirjatöö paigutamine vihiku lehele, kirjapaberile; kuupäeva kirjutamine.

Etteütlemise järgi sõnade ja lausete kirjutamine õpitud keelendite ulatuses (20-25 sõna). Oma kirjavea parandamine, kui veale tähelepanu juhitakse; kirjavea vältimine, kui veaohlikule tähelepanu juhitakse.

Tekstilähedase ümberjutustuse kirjutamine küsimuste ja tugisõnade toel. Loovtöö skeemi, kaardi toel; fantaasialugu. Jutu ülesehitus, alustus, sisu ja lõpetus; jutule alguse ja lõpu kirjutamine. Omakirjutatud teksti üle kaaslasega arutlemine.

Täis- ja kaashäälikud. Tähed ja tähestik.

Varasemale lisanduvad keeleteadmised: täishäälikuühendi õigekiri, suluta kaashääliku pikkus ja õigekiri, k, p, t s ja h kõrval; i ja j silbi alguses; h sõna alguses;

silbitamise ja poolitamise üldpõhimõtted.

Suur algustäht oma kooli ning tuntumates kohanimedes.

Ainsus ja mitmus. Mitmuse nimetava (-d, mida teed?), -te (mida teete?), *sse*-lõpulise sisseütleva (kellesse? millesse?), -ga (kellega?, millega?), -ta (kelleta?, milleta?).

Erandliku õigekirjaga ase- ja küsisõnad (ma, sa, ta, me, te, nad).

Väit- (jutustav), küsilause. Lause lõpumärgid. Koma kasutamine liitlauses et, sest, aga, kuid puhul.

3. klassi õpitulemused ja õppesisu

Suuline keelekasutus

Õpitulemused

Õpilane

1. kuulab mõtestatult eakohast teksti;
2. toimib sõnumi või juhendi järgi;
3. väljendab end suhtlusolukordades selgelt ja arusaadavalt: palub, küsib, selgitab, keeldub, vabandab, tänab; vastab küsimustele, kasutades sobivalt täislauseid ning lühivastuseid;
4. vaatab sihipäraselt, kirjeldab nähtut ning märkab erinevusi ja sarnasusi;
5. avaldab arvamust kuuldu, vaadeldu ja loetu kohta;
6. annab küsimuste toel arusaadavalt edasi õppeteksti, lugemispala, pildiraamatu, filmi ja teatrietenduse sisu; koostab kuuldu/loetu põhjal skeemi/kaardi;
7. jutustab loetust ja läbielatud sündmusest; jutustab pildiseeria, tugisõnade, märksõnaskeemi ning küsimuste toel; mõtleb loole alguse ja lõpu;
8. leiab väljendumiseks lähedase ja vastandtähdendusega sõnu;
9. esitab luuletust või lühiteksti peast.

Õppesisu

Häälliku pikkuse eristamine, põhirõhk sulghääliku pikkusel.

Õpetaja ja kaaslaste kuulamine ning suulise juhendi järgi toimimine. Õpetaja ja kaaslaste ettelugemise kuulamine.

Kuuldu ning nähtu kommenteerimine.

Õpetaja etteloeatud ainetekstist oluliste mõistete leidmine ning lihtsa skeemi koostamine. Kaaslase ettelugemise hindamine ühe aspekti kaupa (õigsus, pausid ja intonatsioon mõtte toetajana).

Kuuldud jutu (muinasjutu, lühijutu lapse elust jms) ümberjutustamine. Dialoogi jälgimine, hinnangud tegelastele ning nende ütlustele.

Kõne eri nüansside (tempo, hääletugevuse, intonatsiooni) esiletoomine dramatiseeringus jm esituses. Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus.

Selge häälduse jälgimine teksti esitades.

Sobivate kõnetuste (palumise, küsimise, keeldumise, vabandust palumise, tänamise) valik suhtlemisel. Suuline selgitus, kõnetus- ja viisakusväljendid, teietamine ja sinatamine.

Kõnelemine ei olukordades (telefonitsi, rühma esindajana), rollimängud.

Sõnavara arendamine: sõnatähenduste selgitamine ja täpsustamine, aktiivse sõnavara laiendamine; lähedase ja vastandtähendusega sõna leidmine.

Eri teemadel vestlemine sõnavara rikastamiseks, arutamine paaris ja väikeses rühmas.

Mõtete väljendamine terviklausetena. Küsimuste moodustamine ja esitamine ning neile vastamine. Jutustamine kuuldu, nähtu, läbielatu, loetu, pildi, pildiseeria ja etteantud teema põhjal; ahel-jutustamine.

Sündmuse, isiku, looma, eseme jm kirjeldamine tugisõnade, skeemi ning tabeli abil.

Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus erisuguste meeleolude väljendamiseks.

Tuttava luuletuse ja dialoogi ilmekas (mõttestatud) peast esitamine.

Nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel.

Lugemine

Õpitulemused

Õpilane

1. loeb nii häälega kui ka endamisi ladusalt ja teksti mõistes; mõistab lihtsat plaani, tabelit, diagrammi ning kaarti;
2. loeb õpitud teksti ette õigesti, selgelt ja sobiva intonatsiooniga;
3. töötab tekstiga eakohaste juhiste alusel;
4. vastab suulistele ja lühikestele kirjalikele küsimustele loetu kohta;
5. eristab kirjalikus tekstis väidet, küsimust, palvet, käsku ning keeldu;
6. tunneb ära jutustuse, luuletuse, näidendi, muinasjutu, mõistatuse, vanasõna ja kirja;
7. on lugenud läbi vähemalt 4 eesti ja väliskirjaniku teost, kõneleb loetud raamatust;
8. teab nimetada mõnd lastekirjanikku.

Õppesisu

Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus. Teksti ülesehitus: pealkiri, teksti osad (lõigud, loo algus, sisu, lõpetus).

Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õige hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo; oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhitakse). Ladusus ja automatiseerunud lugemine.

Oma ja kaaslaste lugemistehnika hindamine õpetaja juhiste alusel. Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemine klassitahvlilt ja vihikust.

Jutustava ja kirjeldava teksti ning tarbe- ja teabeteksti (õpilaspäeviku, kutse, õnnitluse, saatekava, tööjuhendi, raamatu sisukorra, sõnastiku, teate, eeskirja, retsepti, õpikuteksti, teatmeteose teksti, ajalehe- ja ajakirja ning muu meediateksti) lugemine.

Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid, liiklusmärgid jms), skeemide, kaartide ja tabelite lugemine õppekirjanduses, lasteraamatutes ning lasteajakirjanduses.

Sõna, lause ning teksti sisu mõistmine. Tekstis küsimuse, palve, käsu ja keelu äratundmine. Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide ja üksiksõnade järgi.

Teksti jaotamine osadeks ning tekstiosade pealkirjastamine. Loetava kohta kava, skeemi, kaardi koostamine. Loetu põhjal teemakohastele küsimustele vastamine.

Loole alguse ja lõpu mõtlemine. Teksti teema ja peamõtte sõnastamine, tegelaste iseloomustamine.

Töö tekstiga: õpitavate keelendite, sünonüümide, otsese ja ülekantud tähendusega sõnade leidmine. Õpiku sõnastiku iseseisev kasutamine.

Jutustavate luuletuste ja proosateksti mõtestatud esitamine. Riimuvate sõnade leidmine. Kahekõne lugemine, intonatsiooni ja tempo valik saatelause alusel ning partnereid arvestades. Loetud raamatust jutustamine ning loetule emotsionaalse hinnangu andmine. Raamatust lühikokkuvõtte tegemine. Vajaliku raamatu leidmine iseseisvalt.

Tekstiliikide eristamine: muinasjutt, mõistatus, vanasõna, luuletus, jutustus, näidend, kiri.

Tarbe- ja teabetekst: teade, tööjuhend, eeskiri, retsept, saatekava, sõnastik, tööjuhend, sisukord, õpikutekst, teatmeteose tekst, ajalehe- ja ajakirja- ning muu meediatekst.

Teksti ülesehitus: pealkiri, teksti osad (lõigud, loo alustus, sisu, lõpetus).

Ilukirjandus: folkloorne lastelaul, liisusalm, jutustus, muinasjutt, muistend, luuletus, kahekõne, näidend, sõnamänguline tekst, piltjutt, mõistatus, vanasõna.

Kirjanduse eri liike ja žanre esindavad tekstid õppekirjandusse ja vabalugemiseks valitakse eesti ja väliskirjanike loomingust, lähtudes vajadusest õpilaste keelekasutust rikastada ja kultuuritraditsiooni edasi anda ning arvestades järgmisi teemavaldkondi:

Kodus ja koolis: perekond, kodu turvalisus, üksteisest hoolimine ja teiste aitamine, sõbrad ja sõpruse hoidmine, sallivus.

Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus: kodukoha elu ja pärimused, kultuuride mitmekesisus muinasjuttude ainetel.

Mängiv inimene: ringmängud ja mängulust, sõnamängud, vólumaaailm.

Keskond ja ühiskonna jätkusuutlik areng: loodus minu ümber, loomalood.

Kodanikuühiskond ja rahvussuhted: minu kodumaa, tavad ja pühad.

Teabekeskond, tehnoloogia ja innovatsioon: arvuti ja teler kui silmaringi avardaja.

Väärtused ja kõlblus: ausus, erinevus teistest, minu hobid ja huvid, minu tervis, rikkus ja vaesus, käitumine ja selle tagajärg jms.

Kirjutamine

Õpitulemused

Õpilane

1. kasutab kirjutades õigeid tähekujusid ja -seoseid ning kirjutab loetava käekirjaga;
2. kirjutab tahvlilt ja õpikust õigesti ära;
3. paigutab teksti korrektselt paberile ning vormistab vihiku/õpilaspäeviku nõuetekohaselt;
4. eristab häälikut ja tähte, täis- ja kaashäälikut, häälikuühendit, silpi, sõna, lauset;
5. eristab lühikesi, pikki ja ülipikki täis- ja suluta kaashäälikuid;
6. märgib kirjas õigesti häälikuid ja kaashäälikuühendit, käänd- ja pöördõnade õpitud lõppe ning tunnuseid;
7. kirjutab õigesti asesõnu;
8. kirjutab õige sulghääliku omandatud oma- ja võõrsõna algusesse;
9. kirjutab suure algustähega lause alguse, inimese- ja loomanimed ning õpitud kohanimed;
10. piiritleb lause ja paneb sellele sobiva lõpumärgi;
11. kirjutab etteütlemise järgi sisult tuttavat teksti ning kontrollib kirjutatut näidise järgi (30-40 sõna);
12. koostab kutse, õnnitluse, teate ja e-kirja ning kirjutab eakohase pikkusega ümberjutustusi ja teisi loovtöid küsimuste, tugisõnade, joonistuse, pildi, pildiseeria, märksõnaskaemi või kava abil;
13. teab peast võõrtähtedega tähestikku, kasutab lihtsamat sõnastikku ja koostab lihtsaid loendeid tähestikjärjestuses.

Õppesisu

Õiged tähekujud ning seosed, ühtlane kirjarida. Tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine. Töö vormistamine, puhtus, käekirja loetavus ning kuupäeva kirjutamine. Teksti ärakiri tahvlilt ja õpikust. Kirjutatu kontrollimine õpiku ja sõnastiku järgi. Oma kirjavea parandamine. Etteütlemise järgi sõnade ja lausete kirjutamine (30-40 sõna). Oma kirjavea iseseisev leidmine. Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, ümbrik.

Lausete laiendamine ja sidumine tekstiks. Ümberjutustuse kirjutamine tugisõnade, skeemi, kaardi või kava toel. Jutu kirjutamine pilditäiendusena (pildi allkiri, tegelaskõne jms). Loovtöö kirjutamine (vabajutt, jutt pildi, pildiseeria, küsimuste, skeemi, kaardi või kava toel, fantaasialugu). Jutu ülesehitus: alustus, sisu, lõpetus; jutule alguse ja lõpu kirjutamine. Sündmusest ja loomast kirjutamine. Kirja kirjutamine. Tarbeteksti (ajaleheartikli, teate, nimekirja jne) kirjapanek. Omakirjutatud teksti üle kaaslasega arutamine.

Tähestik, tähestikuline järjekord.

Häälikuühendi märkimine kirjas. Täis- ja häälikuühendi õigekiri. Täis- ja suluta kaashääliku pikkuse kordamine, sulghääliku pikkuse eristamine

ja õigekiri. *i* ja *j-i* õigekiri (v.a võõrsõnad ning tegijanimi); *h* sõna alguses; sulghäälik oma- ja võõrsõnade alguses; *k*, *p*, *t* *s-i* ja *h* kõrval. Suur algustäht lause alguses, inimese- ja loomanimeses ning tuntumates kohanimedes. Väike algustäht õppeainete, kuude, nädalapäevade ja ilmakaarte nimetuses. Silbitamise ja poolitamise alused. Poolitamise harjutamine. Liitsõna.

Nimi-, omadus- ja tegusõna. Ainsus ja mitmus. Sõnavormide moodustamine küsimuste alusel. Mitmuse nimetava ning *sse*-lõpulise sisseütleva, kaasütleva ja ilmaütleva käände lõpu õigekirjutus. Olevik ja minevik. Pöördelõppude ning *da*-vormi õigekirjutus. Erandliku õigekirjaga ase- ja küsisõnad (*ma*, *sa*, *ta*, *me*, *te*, *nad*, *kes*, *kas*, *kus*).

Väit- (jutustav), küsi- ja hüüdlause. Lause lõpumärgid. Koma loetelus. Koma *et*, *sest*, *aga*, *kuid*, *siis*, *kui* puhul. Sidesõnad, mis ei nõua koma.

Sõnavara arendamine. Lähedase ja vastandtähdendusega sõna. Sõna ja tema vormide õigekirja ning tähenduse omandamine ja täpsustamine.

Lõiming teiste õppeainetega

Võõrkeeled. Keelemõistete ja võõrsõnade omandamine, mis toetavad keeleõpet. Maailmakirjanduse autorite ja teostega tutvumine. Õpitavas võõrkeeles kirjutavate autorite teoste lugemine ja arutamine.

Matemaatika. Õppetekstide ja tekstülesannete mõistmine ja lugemine. Arvsõnade õigekirja õppimine.

Loodusained. Loodusteaduslike õppe- ja teabetekstide mõistmine ja lugemine. Kohanimede ning loodusnähtuste ja -objektide nimetuste õigekirja kinnistamine. Loodusteemaliste tekstide lugemine ja analüüs. Loodusainetes omandatud sõnavara ning teadmised soodustavad omakorda kirjandusteoste looduskirjelduste mõistmist ja kujutluspiltide teket.

Sotsiaalsained. Ilukirjandusteoste lugemine ja analüüs. Sotsiaalainete õppimise käigus omandatud teadmised ajaloost, ühiskonna arengust ja toimimisest ning inimese staatusest ühiskonnas toetavad kirjandusteoste käsitlemisel ühiskondlike probleemide ja inimsuhete mõistmist. Keeletundides õpitakse riikide, ühenduste, organisatsioonide, ajalooliste isikute, ajaloosündmuste nimede õigekirja norme

Kunstiained. Kirjandus kui kunstiaine. Kirjandusteose analüüs seostatuna illustatsioonide vaatlusega Reklaami käsitlemine. Kirjandusteose käsitlemise illustreerimine vastava ajastu muusikaga. Kirjanduse ja muusikaõpetuse ühisosa on (rahva)laul, selle tekst ja esitus.

Kehaline kasvatus. Meedia- ja kirjandustekstide valiku kaudu saadakse elukogemusi. Plakatite ja esitluste koostamine. Väitlused teemal tervislik eluviis ning dramatiseeringud ja rollimängud eluliste olukordadega.

Tehnoloogia. Tehnoloogia rakendamisele kaasnevad võimalused ja ohud

II kooliastme õpitulemused eesti keeles

6. klassi lõpetaja:

1. suhtleb eesmärgipäraselt ning valib kontekstile vastava suhtluskanali;
2. oskab teha kuuldust ja loetust kokkuvõtet ning anda hinnangut nii suuliselt kui ka kirjalikult;
3. tunneb põhilisi tekstiliike ning oskab õpi- ja elutarbelisi tekste eesmärgipäraselt kasutada;
4. oskab luua õppetööks ja eluks vajalikke tekste ning neid korrektselt vormistada;
5. tunneb esinemise ettevalmistuse ja kirjutamise põhietappe ning oskab neid rakendada;
6. tunneb eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid;
7. oskab kasutada ÕSi ja teisi õigekeelsusallikaid.

4. klassi õpitulemused ja õppesisu

Suuline ja kirjalik suhtlus

Õpitulemused

Õpilane

1. leiab koos partneri või rühmaga vastuseid lihtsamatele probleemülesannetele, kasutades kas suulist või kirjalikku vormi;

2. kuulab mõtestatult eakohast teksti, toimib saadud sõnumi või juhendite järgi;
3. esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi ning avaldab arvamust;
4. annab lühidalt edasi kuuldu sisu.

Õppesisu

Sõnavara avardamine ja täpsustamine, töö sõnastikega. Keelekasutus erinevates suhtlusolukordades: koolis, avalikus kohas, eakaaslastega, täiskasvanutega suheldes, suulises kõnes ja kirjalikus tekstis.

Erinevate käitumisviiside ja koostöövormide võrdlemine.

Suulises keelekasutuses kirjakeele põhinormingute järgimine ning mõtete sobiv sõnastamine (sõnavalik, parasiitkeelendite vältimine, mõtte lõpuleviimine).

Hääliku pikkuste eristamine.

Kaasõpilase ja õpetaja eesmärgistatud kuulamine. Kuuldule hinnangu andmine.

Vestlus etteantud teema piires. Küsimustele vastamine, esitlus, tutvustus.

Oma arvamuse avaldamine, seisukoha põhjendamine, kaaslaste arvamuse küsimine.

Õpetaja ettelugemise järel (ainealane tekst, lõikhaaval) oluliste mõistete ja seoste leidmine.

Kuuldud tekstist lühikokkuvõtte sõnastamine.

Kuuldud teabe rühmitamine skeemi, märksõnade jm alusel.

Tekstide kriitiline kuulamine (fakti ja fantaasia eristamine jms). Lavastuse, kuuldud proosa-, luule- ja ainetekstide sisu ümberjutustamine.

Dialogi ja dramatiseeringu koostamine ja esitamine. Pantomiiim. Rollimäng.

Erinevate strateegiate kasutamine kõneülesannetes (nt võrdlemine, kirjeldamine). Eritüübiliste küsimuste moodustamine (nt intervjuu tegemiseks).

Nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel.

Visuaalsed ja tekstilised infoallikad, nende usaldusväärsus. Fakt ja aramus. Lisateabe otsimine.

Teksti vastuvõtt

Õpitulemused

Õpilane

1. loeb ja mõistab eakohaseid õppe- ja huvivaldkondade tekste;
2. tunneb õpitud tekstiliike ning nende kasutamise võimalusi;
3. võrdleb tekste, esitab küsimusi ja avaldab arvamust, teeb tekstist lühikokkuvõtte;
4. kasutab töös tekstiga õpitud keele- ja tekstimõisteid.

Õppesisu

Küsimustele vastamine tekstinäidetega või oma sõnadega.

Lugemiseks valmistumine, keskendunud lugemine. Lugemistehnika arendamine, häälega ja hääleta lugemine, pauside, tempo ja intonatsiooni jälgimine; lugemist hõlbustavad võtted. Oma lugemise jälgimine ning lugemisoskuse hindamine.

Tööjuhendi lugemine.

Sõna, lause ning teksti sisu mõistmine. Kujundlik keelekasutus (piltlik väljend). Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide, remarkide, üksiksõnade jm alusel. Enne lugemist olemasolevate teemakohaste teadmiste ja kogemuste väljaselgitamine, oma küsimuste esitamine ning uute teadmiste vastu huvi äratamine (mida tean, mida tahaksin teada).

Tarbe- ja õppetekstide mõtestatud lugemine (reegel, juhend, tabel, skeem, kaart jm).

Tekstide võrdlemine etteantud ülesande piires.

Töö tekstiga: tundmatute sõnade tähenduse selgitamine, märkmete tegemine loetu põhjal, märksõnaskeemi, küsimuste koostamine. Loetava kohta kava, skeemi/kaardi koostamine.

Trükised (raamat, ajaleht, ajakiri), nendes orienteerumine ja vajaliku teabe leidmine.

Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine.

Kirjandusteksti süžee, sündmuste toimumise koht, aeg ja tegelased. Sündmuste järjekord. Arutlemine tekstis käsitletud teema üle. Tegelaste käitumise motiivide analüüs. Rollimäng. Dramatiseering.

Luuletuse sisu eripära määramine (loodus, nali jne); riimide leidmine ja loomine, riimuvate sõnade toel värsside loomine. Luuletuse ja proosateksti mõtestatud esitamine (meeleolu, laad). Ilukirjandus: kunstmuinasjutt, tõsielujutt eakaaslastest, ilu- ja aimekirjandus loomadest, seiklusjutt, näidend, rahvaluule, värsslugu, vanasõnad ning kõnekäänud.

Huvipakkuva raamatu leidmine, iseseisev lugemine, vajaliku info leidmine. Loetud raamatu sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Loetud raamatust jutustamine, loetule emotsionaalse hinnangu andmine ja raamatust lühikokkuvõtte tegemine.

Vajaliku raamatu leidmine iseseisvalt, ka kataloogi või e-otsingut kasutades. Tekstiliikide eristamine: jutustus, muinasjutt, luuletus, näidend, vanasõna, kõnekäänd, kiri.

Teksti loome
Õpitulemused
 Õpilane

1. jutustab ja kirjutab loetust ning läbielatud sündmustest;
2. jutustab tekstilähedaselt, kokkuvõtlikult kavapunktide järgi, märksõnaskeemi ja küsimuste toel;
3. kirjeldab eesmärgipäraselt eset, olendit, inimest;
4. kirjutab nii koolis kui ka igapäevaelus käsitsi ja arvutiga eakohaseid tekste vastavalt kirjutamise eesmärgile, funktsioonile ja adressaadile;
5. kirjutab eakohase pikkusega loovtöid (k.a ümberjutustusi) küsimuste, pildi, pildiseeria, märksõnaskeemi või kava toel.

Õppesisu

Loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine nii kirjalikult kui ka suuliselt.

Protsesskirjutamine: kirjutamiseks valmistumine (märksõnad, idee- või mõtteskeem, tsentriline kaart, sündmuste kaart, muusika, pilt, rollimäng jne), teksti eri versioonide kirjutamine, viimistlemine, toimetamine, avaldamine, tagasiside saamine.

Jutustus pildi või pildiseeria põhjal, küsimuste, skeemi, kaardi või kava toel, fantaasialugu, kirjeldus, seletus, veenmiskiri, tarbetekstid (juhend, nimekiri, retsept, e-kiri, teade), ajakirjandustekstid (uudis, intervjuu, pildi allkiri, kuulutus, reklaam, arvamislugu).

Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele, mida). Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine; õige hingamine ja kehahoid.

Eseme, olendi, inimese kirjeldamine. Iseloomulike tunnuste esitamine.

Ümberjutustamine ja ümberjutustuse kirjutamine: tekstilähedane, kokkuvõtlik, loov, valikuline kavapunktide järgi, märksõnade ja küsimuste toel. Aheljutustamine.

Loo ümberjutustamine uute tegelaste ja sündmuste lisamisega.

Loetu ja kuuldu põhjal jutustamine, kirjeldamine.

Õigekeelsus ja keelehoole

Õpitulemused

Õpilane

1. märgib kirjas õigesti lühikesi, pikki ja ülipikki täis- ja kaashäälikuid;
2. märgib sõnades õigesti kaashäälikuühendit;
3. kirjutab sulghääliku omandatud oma- ja võõrsõnade algusesse;
4. pöörab tegusõnu olevikus;
5. moodustab ainsust ja mitmust, olevikku ja minevikku;
6. poolitab sõnu (õpitud reeglite piires);

7. kirjutab etteütlemise järgi sisult tuttavat teksti (40-60 sõna, 20 ortogrammi);
8. moodustab ning kirjavahemärgistab lihtlauseid;
9. leiab vead enda ja kaaslase kirjutises õpitud keelendite piires; parandab leitud vead sõnaraamatu, käsiraamatu, kaaslase ja/või õpetaja abiga;
10. kasutab õpitud keelendeid nii kõnes kui kirjas vastavalt suhtlemise eesmärgile, funktsioonile ja suhtluspartnerile, jälgib oma tekstis õpitud ortograafiareegleid;
11. kirjutab suure algustähega isiku ja kohanimed ja väike algustähega õppeainete, kuude, nädalapäevade ja ilmakaarte nimetused.

Õppesisu

Üldteema

Eesti keel teiste keelte seas. Teised Eestis kõneldavad keeled.

Häälikuõpetus ja õigekiri

Tähestik. Täis- ja kaashäälikud. Suluga ja suluta häälikud. Helilised ja helitud häälikud.

Võõrtähed ja -häälikud. Täis- ja kaashäälikuühend.

Kaashäälikuühendi õigekiri. *g, b, d s-i* kõrval (nt *jalgsi, kärbsed*). *h* õigekiri.

i ja *j* õigekiri (tegijanimi). Tutvumine *gi-* ja *ki-*liite õigekirjaga.

Silbitamine ja poolitamine (ka liitsõnades).

Õppetegevuses vajalike võõrsõnade tähendus, hääldus ja õigekiri.

Õigekirja kontrollimine sõnaraamatutest (nii raamatust kui ka veebivariandist).

Sõnavaraõpetus

Sünonüümid. Antonüümid.

Liitsõnamoodustus: täiend- ja põhisõna, liitsõna tähendusvarjund.

Liitsõna ja liitega sõna erinevused. Sõnavara avardamine ja täpsustamine. Sõna tähenduse leidmine sõnaraamatutest (nii raamatu- kui ka veebivariandist).

Vormiõpetus ja õigekiri

Tegusõna. Tegusõna ajad: olevik, lihtminevik. Jaatava ja eitava kõne kasutamine. Tegusõna pööramine ainsuses ja mitmuses.

Nimisõna. Omadussõna. Asesõna.

Nimisõnade kokku- ja lahkukirjutamine

Arvsõnade õigekiri. Rooma numbrite kirjutamine.

Lauseõpetus ja õigekiri

Lause. Lause laiendamise lihtsamaid võimalusi.

Lihtlause. Lihtlause kirjavahemärgid. Küsi-, väit- ja hüüdlause lõpumärgid ja kasutamine.

Otsekõne ja saatelause.

Muud õigekirjateemad

Nimi ja nimetus. Isiku- ja kohanimed, ametinimetused ja üldnimetused.

Üldkasutatavad lühendid. Lühendite õigekiri.

Lisategevused 4. klassi eesti keele tunnis, mida võimaldavad 35 lisatundi aastas:

- arvutiklassi kasutamine referaatide koostamise eesmärgil või
- testide lahendamine või
- portfoolio kokkupanemine või
- interaktiivsete keelekeskkondade kasutamine erinevate oskuste ja teadmiste kinnistamiseks ja uute leidmiseks (nt miksike.ee, koolielu.ee jne).

5. klassi õpitulemused ja õppesisu

Suuline ja kirjalik suhtlus

Õpitulemused

Õpilane

1. valib juhendamise toel suhtluskanali;
2. leiab koos partneri või rühmaga vastuseid lihtsamatele probleemülesannetele, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku keelevormi;
3. esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi ning annab hinnanguid;
4. võtab loetut ja kuuldut lühidalt kokku nii suulises kui ka kirjalikus vormis;
5. oskab oma seisukohta põhjendada ja vajaduse korral sellest taganeda.

Õppesisu

Nime ja hüüdnime erinevuse tundmine. Erinevate eesmärkidega lausete korrektne lõpetamine (küsi-, väit-, hüüd- ja soovlause). Liit- ja koondlauses ning otsekõnes mõtete avaldamine ja mõistmine. Mõtete jagamine tekstis lõikudeks. Võõrsõnade õigekirja tundmine ja kasutamine. Õpilane oskab rikastada oma sõnavara homonüümide, sünonüümide ja antonüümidega.

Kirjeldava, jutustava ja arutleva kirjandi erinevuste tundmine. Referaadi ja ettekande koostamine, esitamine.

Helitute ja heliliste häälikute eristamine. *H*-tähe kuulamine ja hääldamine sõna alguses ja sees. Probleemi esitamine ja selle põhjal klassikaaslas(te)ga arutlemine ning näidete toomine. Sõna kohta küsimuse esitamine. Kõnes ainsuse ja mitmuse, samuti sõnaliikide, omadussõna võrdlusastmete, põhi- ja järgarvsõnade, käänete, homonüümi tähenduste, tegusõna pöörete, ajavormide, jaatava ja eitava kõne, liht-, koond- ja liitlause, otsekõne ja saatelause, võõrsõnade eristamine. Sündmuste jutustamine, tegelaste jms kirjeldamine, arutlemine ja kuuldu põhjal kokkuvõtte tegemine ja oma arvamuse kujundamine.

Kaasõpilase mõistekaardi, kirjelduse jms täiendamine ning kaasõpilase töö või vastuse diskreetne parandamine. Dialoogi ja dramatiseeringu koostamine. Klassivestlus. Rühmas või paaris erinevate ülesannete täitmine, oma töö tutvustamine ning kaaslastelt konstruktiivse kriitika saamine õpetaja esitatud kriteeriumite alusel. Probleemide arutlemisel ühise seisukoha esitamine, kompromisside tegemine.

Fakti ja arvamuse eristamine. Internet kui meediakanali analüüs. Telefonivestlus: alustamine, lõpetamine.

Teksti vastuvõtt

Õpitulemused

Õpilane

1. tunneb õpitud tekstiliike (tarbe-, teabe- ja meediatekste) ning nende kasutamise võimalusi;
2. loeb ja kuulab isiklikust huvist ning õppimise eesmärkidel nii huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutarbelisi tekste;
3. rakendab tuttavat liiki teksti lugemisel ja kuulamisel eri viise ja võimalusi;
4. kasutab töös tekstidega õpitud keele- ja tekstimõisteid.

Õppesisu

Eesmärgistatud lugemine. Toimimine vastavalt tööjuhendile. Suulise ja kirjaliku kokkuvõtte tegemine loetud tekstist. Teksti kavapunktistamine ja selle põhjal mõistekaardi koostamine. Lugemistehnika arendamine, häälega ja hääleta lugemine, pauside, tempo ja intonatsiooni jälgimine; lugemist hõlbustavad võtted.

Sõna, lause ning teksti sisu mõistmine. Kujundlik keelekasutus (piltlik väljend). Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide, remarkide, üksiksõnade jm alusel. Enne lugemist olemasolevate teemakohaste teadmiste ja kogemuste väljaselgitamine.

Tarbe- ja õpetekstide mõtestatud lugemine (reegel, juhend, tabel, skeem, kaart). Trükised (raamat, ajaleht, ajakiri), nendes orienteerumine ning vajaliku teabe leidmine. Töö tekstiga: tundmatute sõnade tähenduse selgitamine, märkmete tegemine loetu põhjal, märksõnaskeemi, küsimuste koostamine. Loetava kohta kava, skeemi/kaardi koostamine.

Visuaalselt esitatud info (foto, joonise, graafiku) põhjal lihtsamate järelduste tegemine, seoste leidmine. Oma sõnadega kokkuvõtte tegemine. Tarbetekstide keel: kataloogid, kasutusjuhendid, toodete etiketid. Skeemist, tabelist, kuulutusest, sõiduplaanist ja hinnakirjast andmete kirjapanek ning seoste esiletoomine.

Ilukirjanduse analüüs: kunstmuinasjutt, tõsielujutt eakaaslastest, ilu- ja aimekirjandus loomadest, seiklusjutt, näidend, rahvaluule, värsslugu, vanasõnad ning kõnekäänud. Kirjandusteksti süžee, sündmuste toimumise koha ja aja ning tegelaste iseloomustamine. Tegelaste käitumise motiivide analüüs. Teose põhjal näidendi, joonistuse, luuletuse vms koostamine. Luuletuse ja proosateksti mõtestatud lugemine (meeleolu, laad) ja luuletuse põhjal uue teksti või teose loomine.

Teosele uue lõpu või alguse kirjutamine.

Huvipakkuva raamatu leidmine, iseseisev lugemine, vajaliku info leidmine. Loetud raamatu sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Loetud raamatust jutustamine, loetule emotsionaalse hinnangu andmine ja raamatust lühikokkuvõtte tegemine.

Vajaliku raamatu leidmine iseseisvalt, ka kataloogi või e-otsingut kasutades.

Tekstiliikide eristamine: jutustus, muinasjutt, luuletus, näidend, vanasõna, kõnekäänd, kiri, meediatekstitid.

Tekstiloome

Õpitulemused

Õpilane

1. leiab juhendamise toel tekstiloomeks vajalikku kirjalikku või suusõnalist teavet;
2. esineb suuliselt (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande ja kõne);
3. tunneb kirjutamiseks ja esinemiseks valmistumise põhietappe;
4. jutustab, kirjeldab, arutleb suuliselt ja kirjalikult, vormistab kirjalikud tekstid korrektset;
5. esineb suuliselt (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande või kõne);
6. kirjutab eesmärgipäraselt loovtöid ja kirju (ka e-kirju ja sõnumeid);
7. avaldab viisakalt ning olukohaselt oma arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suulises kui ka kirjalikus vormis;

8. kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid tekste luues.

Õppesisu

Loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine nii kirjalikult kui ka suuliselt selleks sobilikus vormis. Lühiettekande esitamine.

Protsesskirjutamine: suuline eeltöö, kava ja mõttekaardi koostamine, teksti kirjutamine, viimistlemine, toimetamine, avaldamine, tagasiside saamine. Kirjandi ülesehitus ja teksti jagamine lõikudeks, mõtete või sündmuste reastamine. Sissejuhatus, teemaarendus, lõpetus. Mustand. Vormistamine. Oma vigade leidmine ja parandamine.

Lisateabe otsimine meediast, internetist, raamatutest, teiste inimeste käest. Eri allikatest pärit info võrdlemine, olulise eristamine ebaolulisest. Uue info seostamine oma teadmiste ja kogemustega, selle rakendamine konkreetsest tööülesandest lähtuvalt. Alustekst, selle edasiarendus täpsustuste toel. Visuaalsed ja tekstilised infoallikad ning nende usaldusväärsus. Teksti loomine pildi- ja näitmaterjali põhjal. Fakt ja arvamused.

Kiri, ümbriku vormistamine. Lühiettekande, esitlus internetist või teatmeteostest leitud info põhjal. Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele, mida). Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine; õige hingamine ja kehahoid.

Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Esemel, olendi ja inimese kirjeldamine.

Jutustamine. Oma elamustest ja juhtumustest jutustamine ning kirjutamine. Aheljutustamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine. Arutlemine. Probleemide nägemine vaadeldavas nähtuses. Põhjuse ja tagajärje eristamine.

Raamatust kokkuvõtte ning lugemissoovituse kirjutamine; luuletuse kirjutamine.

Õigekeelsus ja keelehoole

Õpitulemused

Õpilane

1. mõistab eesti keele omapära teiste keelte seas; teab teisi Eestis kõneldavaid keeli;
2. tunneb eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliike ning järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid;
3. moodustab ning kirjavahemärgistab lihtlauseid, sh koondlauseid;
4. oskab kasutada veebi- ja pabersõnaraamatust sõna tähenduse ja õigekirja kontrollimiseks;
5. rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes;

6. teab algustäheõigekirja, määrata täis-, kaas- ja sulghäälikuid, oskab määrata häälikuühendeid, oskab silbitada ja poolitada, tunneb liitsõnamoodustamist;
7. oskab pöörata tegusõna ainsuses ja mitmuses ning tunneb tegusõna ajavorme;
8. tunneb käändeid ja oskab esitada sõna kohta küsimusi.

Õppesisu

Üldteema

Eesti keel teiste keelte seas. Teised Eestis kõneldavad keeled. Kirjakeel ja argikeel.

Häälikuõpetus ja õigekiri

Tähestik. Täis- ja kaashäälikud. Suluga ja suluta häälikud. Helilised ja helitud häälikud. Võõrtähed ja -häälikud. Täis- ja kaashäälikuühend.

Kaashäälikuühendi õigekiri. *g, b, d* *s*-i kõrval. *h* õigekiri. *i* ja *j*-i õigekiri (tegijanimed ja liitsõnad). *gi*- ja *ki*-liite õigekiri. Õppetegevuses vajalike võõrsõnade tähendus, hääldus ja õigekiri. Silbitamine ja poolitamine (ka liitsõnades). Sulghäälik võõrsõna algul ja sõna lõpus, sulghäälik sõna keskel. *f*-i ja *š* õigekiri.

Õigekirja kontrollimine sõnaraamatutest (nii raamatust kui ka veebivariandist).

Sõnavaraõpetus

Kirjakeelne ja argikeelne sõnavara. Sünonüümid. Antonüümid. Mitmetähenduslike, lähedase ja vastandliku tähendusega sõnade kasutamine. Sagedamini esinevate võõrsõnade tähendus. Igapäevaste võõrsõnade asendamine omasõnadega ja vastupidi.

Liitsõnamoodustus: täiend- ja põhiosa, liitsõna tähendusvarjund. Liitsõna ja liitega sõna erinevused.

Sõnavara avardamine ja täpsustamine. Sõna tähenduse leidmine sõnaraamatutest (nii raamatust kui ka veebivariandist).

Vormiõpetus ja õigekiri

Sõnaliigid: tegusõnad, käändsõnad ja muutumatud sõnad.

Tegusõna. Tegusõna ajad: olevik, lihtminevik. Jaatava ja eitava kõne kasutamine. Tegusõna pööramine ainsuses ning mitmuses. Tegusõna oleviku- ja minevikuvormi kasutamine tekstis.

Käändsõna. Käändsõnade liigid: nimisõna, omadussõna, arvsõna, asesõna. Käänamine. Käänded, nende küsimused ning tähendus. Õige käände valik sõltuvalt lause kontekstist. Ainsus ja mitmus.

Nimisõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Omadussõna käänamine koos nimisõnaga. Omadussõnade võrdlusastmed. Võrdlusastmete kasutamine. Omadussõnade kokku- ja lahkukirjutamine (*ne-* ja *line-*liitelised omadussõnad).

Arvsõnade õigekiri. Rooma numbrite kirjutamine. Põhi- ning järgarvsõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Kuupäeva kirjutamise võimalusi. Arvsõnade käänamine. Põhi- ja järgarvsõnade kirjutamine sõnade ning numbritega, nende lugemine. Arvsõnade kasutamine tekstis. Asesõnade käänamine ja kasutamine.

Lauseõpetus ja õigekiri

Lause. Alus ja öeldis. Lause laiendamise lihtsamaid võimalusi. Korduvate lauseliikmete kirjavahemärgistamine koondlauses. Koondlause kasutamine tekstis.

Lihtlause. Lihtlause kirjavahemärgid. Küsi-, väit- ja hüüdlause lõpumärgid ning kasutamine.

Liitlause. Lihtlause sidumine liitlauseks. Sidesõnaga ja sidesõnata liitlause. Kahe järjestikuse osalausega liitlause kirjavahemärgistamine.

Otsekõne ja saatelause. Saatelause otsekõne ees ning järel. Otsekõne kirjavahemärgid. Otsekõne kasutamise võimalusi. Üte ja selle kirjavahemärgid.

Muud õigekirjateemad

Algustäheõigekiri: nimi, nimetus ja pealkiri. Isiku- ja kohanimed; ajaloosündmused; ametinimetused ja üldnimetused; perioodikaväljaanded; teoste pealkirjad.

Üldkasutatavad lühendid. Lühendite õigekiri. Lühendite lugemine.

6. klassi õpitulemused ja õppesisu

Suuline ja kirjalik suhtlus

Õpitulemused

Õpilane

1. valib juhendamise toel olukorrale vastava suhtluskanali;
2. lahendab lihtsamaid probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös;
3. esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi ning annab hinnanguid;
4. võtab loetut ja kuuldut lühidalt kokku nii suulises kui ka kirjalikus vormis;
5. oskab oma seisukohta põhjendada ja vajaduse korral sellest taganeda.

Õppesisu

Vestluse ja väitluse käitumisnormide tundmine. Õpilane oskab väljendada järgarvsõnu rooma numbritega ja valida, millal kirjutada arv numbritega, millal sõnadega. Kirja, e-kirja ja ametliku

kirja kirjutamine. Slängisõnade ja piltlike väljendite kasutamiseks sobiva aja ja koha valimine. Jaatava ja eitava kõne tundmine ja kasutamine. Mõtte väljendamiseks sobivaima aja (olevik, lihtminevik, täisminevik ja enneminevik) ja tegumoe (isikuline ja umbisikuline) valimine. Kirjeldava, jutustava ja arutleva kirjandi erinevuste tundmine, oskus neid eristada ja vajalikus stiilis oma mõtteid väljendada, samuti teha selleks vajalikku eeltööd, kasutada (kirjutada) teiste autorite tsitaate. Õpilane mõistab eri liiki tarbetekste (nt retsept, menüü, päeva plaan, bussi graafik, reklaam), oskab neist vajalikku infot leida ning ise vastavat teksti luua. Õpilane mõistab erinevate meediakanalite olemust (raadio, televisioon, internet) ja meediatekste (nt uudis, juhtlõik, arvamyslugu, arvustus, intervjuu).

Vestluse ja väitluse käitumisnormide tundmine. Probleemi esitamine ja selle põhjal klassikaaslas(te)ga arutlemine, näidete toomine ning oma seisukoha põhjendamine. Kõnes ainsuse ja mitmuse, samuti sõnaliikide, omadussõna võrdlusastmete, põhi- ja järgarvsõnade, käänete, homonüümi tähenduste, tegusõna pöörete, ajavormide, jaatava ja eitava kõne, liht-, koond- ja liitlause, otsekõne ja saatelause, võõrsõnade eristamine . ja selle põhjal info analüüsimine. Kirjas pöördumise ja lõpetuse eristamine ja selle põhjal info analüüsimine. Iseloomustuse põhjal info analüüsimine ja teema arendamine. Vanasõnade ja kõnekäändude analüüs, nende põhjal arutlemine. Kuuldud tekstist idee toomine esile ja sündmuste kronoloogiline esitamine. Tekstis väite ja põhjenduse eristamine. Uudisloos täpsuse ja erapooletuse hindamine, uudisloost info leidmine ja analüüs. Suulise intervjuu tegemine (nii küsija kui ka vastajana). Täpsustavate küsimuste küsimine.

Vestluse ja väitluse käitumisnormide tundmine. Klassivestlus, diskussioon. Probleemi esitamine ja selle põhjal klassikaaslas(te)ga arutlemine, näidete toomine ning oma seisukoha põhjendamine. Rühmas või paaris erinevate ülesannete täitmine, töö ja oma rolli tutvustamine ning kaaslastelt konstruktiivse kriitika saamine õpetaja esitatud kriteeriumite alusel. Mängudes (nt pantomiim, rollimäng, lavastus) ja aktiivõppemeetodite kasutamisel (nt ajurünnak, rühmatöö) oma rollist, järjekorrast ja klassi reeglitest kinni pidamine.

Fakti ja arvamuse eristamine. Kirja, e-kirja ja ametliku kirja kirjutamine, selle osad ja sobilik keelekasutus. Slängisõnade ja piltlike väljendite kasutamiseks sobiva aja ja koha valimine. Interneti kui meediakanali kriitiline analüüs ja oskus selle vahendusel sobilikku infot leida. Trükiajakirjanduse erapooletuse ja pakutava info kriitiline analüüs. Telefonivestlus: alustamine, lõpetamine.

Teksti vastuvõtt**Õpitulemused****Õpilane**

1. tunneb õpitud tekstiliike (tarbe-, teabe- ja meediatekste) ning nende kasutamise võimalusi;
2. loeb ja mõistab eakohaseid õpi- ja elutarbelisi ning huvivaldkondade tekste;
3. võrdleb tekste omavahel, esitab küsimusi ja arvamusi ning teeb lühikokkuvõtteid;
4. kasutab töös tekstidega õpitud keele- ja tekstimõisteid.

Õppesisu

Küsimustele täislauselise vastamine, vastamine tekstis näidetega, küsimuste ja nende vastuste ümbersõnastamine. Vastuste võrdlemine, analüüs, vastandamine ja selle põhjuste analüüs. Tekstist info otsimine. Toimimine vastavalt tööjuhendile. Teksti kavapunktistamine ja selle põhjal mõistekaardi koostamine, mõistekaardi, kavapunktide, tabeli, graafiku või joonise lugemine ja selle põhjal kokkuvõtte tegemine. Lugemistehnika arendamine, häälega ja hääleta lugemine, pauside, tempo ja intonatsiooni jälgimine.

Slängisõnade ja piltlike väljendite mõistmine. Jaatava ja eitava kõne tundmine. Oleviku, lihtmineviku, täismineviku ja ennemineviku ja tegumoe (isikulise ja umbisikulise) eristamine tekstis ja selle põhjal info analüüsimine.

Kirjeldava, jutustava ja arutleva kirjandi põhjal kokkuvõtte tegemine, viitamine teiste autorite tsitaatidele. Õpilane mõistab eri liiki tarbetekste ja oskab neist vajalikku infot leida. Õpilane mõistab erinevate meediakanalite olemust (raadio, televisioon, internet) ja meediatekste ning oskab nende põhjal esitada kokkuvõtet ja võrdlust.

Tarbe- ja õppetekstide mõtestatud lugemine (reegel, juhend, tabel, skeem, kaart), selle põhjal info analüüsimine. Erinevate trükiste tundmine (raamat, ajaleht, ajakiri), nendes orienteerumine ning vajaliku teabe leidmine. Töö tekstiga: tundmatute sõnade tähenduse selgitamine, märkmete tegemine loetu põhjal, märksõnaskeemi, küsimuste koostamine. Loetava kohta kava, skeemi/kaardi koostamine. Visuaalselt esitatud info (foto, joonise, graafiku) põhjal järelduste tegemine, seoste leidmine.

Raadio- ja telesaadete eripära, vormid ning liigid, eesmärgistatud kuulamine/ vaatamine. Oma sõnadega kokkuvõtte tegemine. Saatekava. Trükiajakirjandus: pressifoto, karikatuur, pildiallkiri. Reklaam: sõnum, pildi ja sõna mõju reklaamis, adressaat, lastele mõeldud reklaam. Tarbetekstide keel: kataloogid, kasutusjuhendid, toodete etiketid. Skeemist, tabelist, kuulutusest, sõiduplaanist ja hinnakirjast andmete kirjapanek ning seoste esiletoomine.

Ilukirjanduse analüüs: kunstmuinasjutt, tõsielujutt eakaaslastest, ilu- ja aimekirjandus loomadest, seiklusjutt, näidend, rahvaluule, värsslugu, vanasõnad ning kõnekäänud. Kirjandusteksti süžee, sündmuste toimumise koha ja aja ning tegelaste iseloomustamine. Tegelaste käitumise motiivide analüüs. Teose põhjal näidendi, joonistuse, luuletuse vms koostamine. Luuletuse ja proosateksti mõtestatud lugemine (meeleolu, laad) ja luuletuse põhjal uue teksti või teose loomine. Teosele uue lõpu või alguse kirjutamine.

Huvipakkuva raamatu leidmine, iseseisev lugemine, vajaliku info leidmine. Loetud raamatu sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Loetud raamatust jutustamine, loetule emotsionaalse hinnangu andmine ja raamatust lühikokkuvõtte tegemine.

Vajaliku raamatu leidmine iseseisvalt, ka kataloogi või e-otsingut kasutades.

Tekstiliikide eristamine: jutustus, muinasjutt, luuletus, näidend, vanasõna, kõnekäänd, e-kiri, ametlik kiri, kiri sõbrale, kirjeldav, jutustav ja arutlev kirjand, uudislugu, arvamislugu, intervjuu, reklaam, kirjeldav, jutustav ja arutlev kirjand.

Tekstiloomed

Õpitulemused

Õpilane

1. leiab juhendamise toel tekstiloomeks vajalikku kirjalikku või suusõnalist teavet;
2. koostab ning peab lühikese ettekande;
3. tunneb kirjutamiseks ja esinemiseks valmistumise põhietappe;
4. jutustab, kirjeldab ning arutleb suuliselt ja kirjalikult, vormistab kirjalikud tekstid korrektselt;
5. esineb suuliselt (võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande);
6. kirjutab eesmärgipäraselt loovtöid ja kirju (ka e-kirju ja sõnumeid), oskab leida ning täita lihtsamaid planke ja vorme;
7. avaldab viisakalt ning olukohaselt oma arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suulises kui ka kirjalikus vormis;
8. kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid tekste luues ning seostades.

Õppesisu

Loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine nii kirjalikult kui ka suuliselt. Kirjalikuks ettekandeks sobiva väljundi valik. Lühiettekande esitamine.

Protsesskirjutamine: suuline eeltöö, kava ja mõttekaardi koostamine, teksti kirjutamine, viimistlemine, toimetamine, avaldamine, tagasiside saamine ja selle andmine kirjalikus vormis.

Kirjandi ülesehitus ja teksti jagamine lõikudeks, mõtete või sündmuste reastamine. Sissejuhatus, teemaarendus, lõpetus. Mustand. Vormistamine. Oma vigade leidmine ja parandamine.

Lisateabe otsimine meediast, internetist, raamatutest, teiste inimeste käest. Eri allikatest pärit info võrdlemine, olulise eristamine ebaolulisest ning selle väljakirjutamine. Uue info seostamine oma teadmiste ja kogemustega, selle rakendamine konkreetsest tööülesandest lähtuvalt. Alustekst, selle edasiarenduse lihtsamad võtted. Visuaalsed ja tekstilised infoallikad ning nende usaldusväärsus. Teksti loomine pildi- ja näitmaterjali põhjal. Fakt ja arvamus.

Kiri, ümbriku vormistamine. Lühiettekanne, esitlus internetist või teatmeteostest leitud info põhjal. Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele, mida). Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine; õige hingamine ja kehahoid. Privaatsetes ja avalikus keskkonnas suhtlemise eetika.

Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang. Esemel, olendi ja inimese kirjeldamine. Autori suhtumine kirjeldatavasse ning selle väljendamine.

Jutustamine. Oma elamustest ja juhtumustest jutustamine ning kirjutamine. Aheljutustamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine. Arutlemine. Probleemide nägemine vaadeldavas nähtuses. Põhjuse ja tagajärje eristamine. Jutustuses aja, koha, tegelaste muutmine, uute sündmuste lisamine, uue lõpu loomine.

Raamatust kokkuvõtte ning lugemissoovituse kirjutamine; luuletuse kirjutamine.

Õigekeelsus ja keelehoole

Õpitulemused

Õpilane

1. tunneb eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliikide tüüpjuhte ja lihtvormide kasutust ning järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid;
2. moodustab ning kirjavahemärgistab lihtlauseid, sh koondlauseid ja lihtsamaid liitlauseid;
3. oskab kasutada veebi- ja pabersõnaraamatust sõna tähenduse ja õigekirja kontrollimiseks;
4. rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ning tekste analüüsides ja hinnates.

Õppesisu

Üldosa

Eesti keel teiste keelte seas. Teised Eestis kõneldavad keeled. Sugulaskeeled ja sugulasrahvad. Kirjakeel, argikeel ja murdekeel.

Häälikuõpetus ja õigekiri

Tähestik. Täis- ja kaashäälikud. Suluga ja suluta häälikud. Helilised ja helitud häälikud. Võõrtähed ja -häälikud. Täis- ja kaashäälikuühend.

Kaashäälikuühendi õigekiri. *g, b, d* *s*-i kõrval. *h* õigekiri. *i* ja *j* *i* õigekiri (tegijanimed ja liitsõnad). *gi*- ja *ki*- liite õigekiri. Õppetegevuses vajalike võõrsõnade tähendus, hääldus ja õigekiri. Silbitamine ja poolitamine (ka liitsõnades). Sulghäälik võõrsõna algul ja sõna lõpus, sulghäälik sõna keskel. *f*- *i* ja *š*-i õigekiri.

Õigekirja kontrollimine sõnaraamatutest (nii raamatust kui ka veebivariandist).

Sõnavaraõpetus

Kirjakeelne ja argikeelne sõnavara, uudissõnad, murdesõnad, släng. Sünonüümid. Antonüümid. Mitmetähenduslike, lähedase ja vastandliku tähendusega sõnade kasutamine. Sõnavaliku täpsus erinevates tekstides. Sagedamini esinevate võõrsõnade tähendus. Igapäevaste võõrsõnade asendamine omasõnadega ja vastupidi.

Liitsõnamoodustus: täiend- ja põhiosa, liitsõna tähendusvarjund. Liitsõna ja liitega sõna erinevused.

Sõnavara avardamine ja täpsustamine. Sõna tähenduse leidmine sõnaraamatutest (nii raamatu- kui ka veebivariandist).

Vormiõpetus ja õigekiri

Sõnaliigid: tegusõnad, käändsõnad ja muutumatud sõnad.

Tegusõna. Tegusõna ajad: olevik, lihtminevik, täisminevik ja enneminevik. Jaatava ja eitava kõne kasutamine. Tegusõna pööramine ainsuses ning mitmuses. Tegusõna oleviku- ja minevikuvormi kasutamine tekstis.

Käändsõna. Käändsõnade liigid: nimisõna, omadussõna, arvsõna, asesõna. Käänamine. Käänded, nende küsimused ning tähendus. Õige käände valik sõltuvalt lause kontekstist. Ainsus ja mitmus.

Nimisõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Omadussõna käänamine koos nimisõnaga. *lik*- ja *ne*-liiteliste omadussõnade käänamine ning õigekiri. Omadussõnade võrdlusastmed. Võrdlusastmete kasutamine. Omadussõnade tuletusliited. Omadussõnade kokku- ja lahkukirjutamine (*ne*- ja *line*-liitelised omadussõnad).

Arvsõnade õigekiri. Rooma numbrite kirjutamine. Põhi- ning järgarvsõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Kuupäeva kirjutamise võimalusi. Arvsõnade käänamine. Põhi- ja järgarvsõnade

kirjutamine sõnade ning numbritega, nende lugemine. Arvsõnade kasutamine tekstis. Asesõnade käänamine ja kasutamine.

Sõnaraamatute kasutamine käändsõna põhivormide kontrollimiseks.

Lauseõpetus ja õigekiri

Lause. Alus ja öeldis. Lause laiendamise lihtsamaid võimalusi. Korduvate lauseliikmete kirjavahemärgistamine koondlauses. Koondlause kasutamine tekstis.

Lihtlause. Lihtlause kirjavahemärgid. Küsi-, väit- ja hüüdlause lõpumärgid ning kasutamine.

Liitlause. Lihtlause sidumine liitlauseks. Sidesõnaga ja sidesõnata liitlause. Kahe järjestikuse osalausega liitlause kirjavahemärgistamine.

Otsekõne ja saatelause. Saatelause otsekõne ees, keskel ning järel. Otsekõne kirjavahemärgid.

Otsekõne kasutamise võimalusi. Üte ja selle kirjavahemärgid.

Muud õigekirjateemad

Algustäheõigekiri: nimi, nimetus ja pealkiri. Isiku- ja kohanimed; ajaloosündmused; ametinimetused ja üldnimetused; perioodikaväljaanded; teoste pealkirjad.

Üldkasutatavad lühendid. Lühendite õigekiri. Lühendite lugemine.

Lõiming teiste õppeainetega

Matemaatika - arvsõnade õigekirja õppimine toetab korrektse matemaatilise kirjaoskuse omandamist.

Loodusained - loodusteaduslike õppe- ja teabetekstide mõistmine eeldab head lugemisoskust ja tööd tekstiga. Kohanimede ning loodusnähtuste ja -objektide nimetuste õigekirja kinnistatakse keele- ja kirjandustundides. Loodusainetes omandatud sõnavara ning teadmised soodustavad omakorda kirjandusteoste looduskirjelduste mõistmist ja kujutluspiltide teket ning võimendavad seeläbi emotsionaalset mõju lugejale.

Sotsiaalsained - ilukirjandusteoste lugemine ja analüüs toetavad maailmapildi kujunemist, ajaloosündmuste mõistmist ning ühiskonnaelus ja inimsuhetes orienteerumist. Kirjandustekste valides ja käsitledes peetakse silmas ühiskonnas olulisi valdkondi: väärtused ja kõlblus; suhted kodus ja koolis; omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus; kodanikuühiskond ja rahvussuhted. Keeletundides õpitakse riikide, ühenduste, organisatsioonide, ajalooliste isikute, ajaloosündmuste nimede õigekirja norme, mida ajaloo- ja ühiskonnatundides kinnistatakse konkreetsete näidete varal.

Kunstained - reklaami käsitlemine keeleõppes eeldab ka visuaalsete ja auditivsete komponentide eritlemist ja analüüsi.

III kooliastme õpitulemused eesti keeles

9. klassi lõpetaja:

1. mõistab eesti keele tähtsust rahvuskultuuris ning hea keeleoskuse vajalikkust;
2. tuleb toime eesti kirjakeelega isiklikus ja avalikus elus ning edasi õppides; järgib kirjutades eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid;
3. suhtleb eesmärgipäraselt, valib konteksti sobiva suhtluskanali; väljendub kõnes ja kirjas asjakohaselt ja selgelt;
4. osaleb diskussioonides ja rühmatöös, avaldab oma arvamust põhjendatult ja keeleliselt korrektselt;
5. kuulab ja loeb arusaamisega eri liiki tekste, teeb kuuldu ja loetu põhjal järeldusi ning annab hinnanguid; vahendab loetut ja kuuldut suuliselt ning kirjalikult;
6. leiab asjakohast teavet meediast ja internetist, hindab seda kriitiliselt ning kasutab sihipäraselt;
7. tunneb tekstiliike ja nende kasutusvõimalusi ning oskab eesmärgipäraselt valmistuda eri liiki tekstide koostamiseks ja esitamiseks;
8. kirjutab eri liiki tekste ja vormistab need korrektselt;
9. kasutab sõna- ja käsiraamatuid ning leiab õigekeelsusabi veebiallikatest.

7. klassi õpitulemused ja õppesisu

Suuline ja kirjalik suhtlus

Õpitulemused

Õpilane

1. oskab valida suhtlus-kanalit; peab asjalikku kirja- ja meilivahetust;
2. esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi, teeb kuuldu ja loetu põhjal järeldusi ning annab hinnanguid;
3. võtab loetut ja kuuldut eesmärgipäraselt kokku ja vahendab nii suulises kui ka kirjalikus vormis.

Õppesisu

Dialog. Suulise ja kirjaliku teksti erinevused. Släng. Ametlik stiil. Avaldus, seletus, CV. Suhtlusolukorda sobiva stiili ja sõnavara valimine.

Väitlus ja selle reeglid. Aktiivõppemeetodite rakendamise reeglid (ajurünnak, rühma- ja paaritöö, rühmatöö klassile esitlemine, näitlemine, keelemängud jne). Suhtlemine rühmas,

sõna saamine, kõnejärje hoidmine. Rühmatöö ajal arvamuse avaldamine ja põhjendamine. Suulise suhtlemise tavad eesti keeles: pöördumine, tervitamine, telefonivestlus. kaaslaste öeldu/tehtu täiendamine ja parandamine. Kaaslaste tööle põhjendatud hinnangu andmine vastavalt õpetaja juhendile. Kuuldust ja loetust kokkuvõtte tegemine ning asjakohaste küsimuste esitamine.

E- kirja (ametliku ja mitteametliku) kirjutamine ja sobiva stiili valik. Erinevate interneti portaalide ja väljaannete teadmine ja analüüs. Veebipõhised suhtluskanalid: jututoad, blogid, kommentaarid.

Meediakanalite (ajakirjandus, internet) analüüs ja erinevate väljaannete tundmine. Fakti ja arvamuse, pehmete ja kõvade uudiste eristamine. Uudis, selle eesmärk, täpsus, ülesehitus. Arvamuslugu ja selle ülesehitus. Arvustus. Portreelugu. Intervjuu, dialoogiline persoonilugu, *online*-intervjuu, välkintervjuu. Juhtkiri.

Teksti vastuvõtt

Õpitulemused

Õpilane

1. seostab omavahel teksti, seda toetavat tabelit, pilti ja heli;
2. reageerib tekstidele sihipäraselt nii suuliselt kui ka kirjalikult ning sobivas vormis: võrdleb tekste omavahel, selgitab arusaamatuks jäänut, esitab küsimusi, vahendab ja võtab kokku, kommenteerib, esitab vastuväiteid, loob tõlgendusi ja esitab arvamusi ning seostab teksti oma kogemuse ja mõtetega;
3. kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid teksti tõlgendamisel, tekstide seostamisel ja tekstile reageerimisel.

Õppesisu

Suulise ja kirjaliku teksti erinevuste mõistmine. Peamised tekstiliigid (tarbe-, teabe- ja meediažanrid), nende eesmärgid ning keelekasutus. Uudis, selle eesmärk, täpsus, ülesehitus. Arvamuslugu ja selle ülesehitus. Arvustus. Portreelugu. Intervjuu, dialoogiline persoonilugu, *online*-intervjuu, välkintervjuu. Juhtkiri. Avaldus, seletus, CV. Veebipõhised suhtluskanalid: jututoad, blogid, kommentaarid. Meilivestlus. Eri liiki tekstide lugemine ja võrdlemine.

Kõne põhjal küsimuste esitamine. Kõnest olulisema teabe ja probleemide leidmine ning kokkuvõtte tegemine.

Meedia olemus ja eesmärgid tänapäeval. Meediatekstide tunnused. Põhilised meediakanalid. Kvaliteetajakirjandus ja meelelahutuslik meedia. Fakti ja arvamuse eristamine. Meediatekstide

põhiliigid: uudislugu, arvamislugu, intervjuu, kuulutus. Uudise ülesehitus ja pealkiri. Arvamusloo ülesehitus ja pealkiri. Kriitiline lugemine. Avalik ja varjatud mõjutamine. Sõnavabaduse põhimõte ning selle piirangud.

Veebist teabe otsimine ning teabeallikate ja info kriitiline hindamine.

Sõnalise teksti seostamine pildilise teabega (foto, joonis, skeem jm). Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ning tõlgendamine.

Tarbetekstide (juhendi, elulookirjelduse, avalduse, seletuskirja, taotluse) eesmärk, tarbetekstide tunnused ja ülesehitus. Tarbe- ja teabetekstidest olulise info leidmine, süstematiseerimine ning selle põhjal järelduste tegemine.

Tekstiloome

Õpitulemused

Õpilane

1. põhjendab ja avaldab viisakalt, asja- ja olukohaselt oma arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikus vormis;
2. kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid nii tekste luues kui ka seostades;
3. oskab ette valmistada, kirjutada ja suuliselt esitada eri tüüpi tekste (jutustav, kirjeldav, arutlev);
4. vormistab tekstid korrektselt.

Õppesisu

Alustekstide (meedia- ja teabetekstide) põhjal kirjutamine: refereerimine, arutlemine. Teabe edastamine, reprodutseerimine ning seostamine konkreetse teema või isikliku kogemuse piires. Ettekande koostamine ning esitamine.

Uudise pealkirjastamine. Intervjuu tegemine: valmistumine, küsitlemine, kirjutamine, toimetamine ja vormistamine. Arvamuse kirjutamine: isikliku seisukoha kujundamine käsitletava probleemi kohta, selle põhjendamine.

Kirjandi kirjutamise eeltöö: mõtete kogumine, kava koostamine, mustandi kirjutamine. Kirjandi teema ja peamõte ning kirjandi ülesehitus. Teksti liigendamine. Jutustava, kirjeldava ja arutleva kirjandi kirjutamine ja tekstiosa sidumine tervikuks. Arutleva teksti põhiosas oma seisukoha esitlemine, poolt- ja vastuargumentide toomine ja analüüs, näidete (oma ja teiste elust, ilukirjandusest, ajakirjandusest, televisioonist) esitamine oma seisukoha ilmestamiseks ja võrdluste toomine sarnaste olukordade ning probleemide kohta. Teksti pealkirjastamine. Tekstilõik ning selle ülesehitus. Lõikude järjestamise põhimõtted.

E-kirja kirjutamine ja vormistamine, keelevahendite valik. Tarbetekstide koostamine ja vormistamine: elulookirjeldus, seletuskiri, avaldus.

Sobivate keelendite valimine kõnelemisel ja kirjutamisel suhtluseesmärkide järgi. Kirjaliku ja suulise keelekasutuse eripära. Teksti keeleline toimetamine: sõnastus- ja lausestusvigade parandamine. Sünonüümid, homonüümid, antonüümid ja paronüümid.

Kirjalike tööde vormistamise põhimõtted.

Õigekeelsus ja keelehoole

Õpitulemused

Õpilane

1. eristab kirjakeelt argikeelest;
2. teab eesti keele murdeid;
3. järgib eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid;
4. oskab õigekirjajuhiseid leida veebiallikatest, sõna- ja käsiraamatutest;
5. teab eesti keele sõnaliike ja –vorme;
6. rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes, tekste analüüsis ja hinnates;
7. teab õpitud tekstiliikide keelelisi erijooni;
8. kasutab tekstide koostamisel tavakohast ülesehitust ja vormistust.

Õppesisu

Üldteemad

Kirjakeel ja argikeel. Võõrsõnad. Võõrkeelse nime, sõna, väljendi, tsitaatsõna ja – väljendi tunnused. Eesti keele eripära ning võrdlus teiste keeltega.

Häälikuõpetus ja õigekiri

Häälikute liigitamine. Kaashäälikuühendi põhireegli rakendamine liitega sõnades, kaashäälikuühendi õigekirja erandid. Veaotliku häälikuõigekirjaga sõnad. Silbitamine. Poolitamine, sh võõrsõnade ja nimede poolitamine. Õigehääldus: rõhk ja välde. Välte ja õigekirja seosed. Omasõnad ja võõrsõnad. Veaotlike võõrsõnade õigekiri. ÕSist (nii veebi- kui ka raamatuvariandist) õigekirja ning õigehäälduse kontrollimine.

Sõnavaraõpetus

Sõna ja tähendus. Sõnastuse rikastamine, sünonüümide tähendusvarjundid. Homonüümid ning veaotlikud paronüümid. Keelendite stiilivärving.

Sõnavara täiendamise võimalused: sõnade tuletamine, liitmine, laenamine teistest keeltest ja sõnade loomine. Sagedamini esinevad tuletusliited ja nende tähendus.

„Eesti õigekeelsussõnaraamat” nii raamatu kui veebiallikana ja nende kasutamine. Sõnaraamatute kasutamine sõnade tähenduse ning stiilivärvingu leidmiseks.

Vormiõpetus ja õigekiri

Sõnaliigid: tegusõnad, käändsõnad (nimi-, omadus, arv- ja asesõnad) ning muutumatud sõnad (määr-, kaas-, side- ja hüüdsõnad). Sõnaliikide funktsioon lauses.

Tegusõna pöördelised vormid: pööre, arv, aeg, kõneviis, tegumood. Tegusõna vormide kasutamine lauses. Tegusõna astmevaheldus: veahtlikud tegusõnad ja sõnavormid. Õige pöördvormi leidmine ÕSist, vormimoodustus tüüpsõna eeskujul. Liit-, ühend- ja väljendtegasõna. Tegusõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Tegusõna käändelised vormid.

Käändsõnad. Käänetevahelised seosed. Veahtlikud käändevormid. Vormimoodustus tüüpsõna eeskujul. Omadussõna võrdlusastmed. Veahtlikud määr- ja kaassõnad ning nende kokku- ja lahkukirjutamine. Käändsõna astmevaheldus.

Numbrite kirjutamine: põhi- ja järgarvud, kuupäevad, aastad, kellaajad.

Muutumatud sõnad. Määr- ja kaassõnade eristamine. Muutumatute sõnade kokku- ja lahkukirjutamise põhireeglid.

Lauseõpetus ja õigekiri

Lause. Lause suhtluseesmärgid.

Lauseliikmed: öeldis, alus, sihitis, määrus ja öeldistäide. Täiend. Korduvate eri- ja samaliigiliste lauseliikmete ning täiendite kirjavahemärgistamine, koondlause. Lisandi ja ütte kirjavahemärgistamine ning kasutamine lauses.

Lihtlause õigekiri. Tsitaat. Põimlause. Pea- ja kõrvallause. Põimlause õigekiri.

Muud õigekirjateemad

Algustäheõigekiri: nimi, nimetus ja pealkiri; kohad ja ehitised; asutused, ettevõtted ja organisatsioonid; riigid ja osariigid; perioodikaväljaanded; teosed, dokumendid.

Tsitaatsõnade märkimine kirjas. Võõrnimede õigekiri ja vormimoodustus.

8. klassi õpitulemused ja õppesisu

Suuline ja kirjalik suhtlus

Õpitulemused

Õpilane

1. peab sobivalt telefoni- ja mobiilivestlusi;
2. oskab algatada, arendada, tõrjuda ja katkestada nii suhtlust kui ka teemasid; väljendab oma seisukohti ja sõnastab vajadusel oma eriarvamuse; teeb ettepanekuid, esitab omapoolseid põhjendusi, annab vajadusel lisateavet;

3. käsitleb koos partneri või rühmaga sihipäraselt eakohaseid teemasid ning lahendab probleem-ülesandeid, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku keelevormi.

Õppesisu

Kõne- ja kirjakeele erinevused. Släng. Murre. Suhtlusolukord, selle komponendid, suhtluspartnerid. Erinevates suhtlusolukordades osalemine. Töövestlus, enesetutvustus, intervjuu andmine. Suhtlusolukorra ja -partneri arvestamine.

Suulise suhtlemise tavad eesti keeles: pöördumine, tervitamine, telefonivestlus. Suhtlemine rühmas, sõna saamine, kõnejärje hoidmine. Rühmatöö ajal arvamuse avaldamine ja põhjendamine. Diskussioon. Kompromissi leidmine ning kaaslaste öeldu/tehtu täiendamine ja parandamine. Kaaslaste tööle põhjendatud hinnangu andmine vastavalt õpetaja juhendile. Suulise arutelu tulemuste kirjalik talletamine. Kuuldust ja loetust kokkuvõtte ja konspekti tegemine ning asjakohaste küsimuste esitamine. Väitlus, väitluse reeglid. Pressikonverents ja selle korraldamine.

Meilivahetus, meili kirjutamine ja keelevahendite valik. Veebisuhtluse eesmärgid, võimalused ja ohud. Veebipõhised suhtluskanalid: jututoad, blogid, kommentaarid. Veebis kommenteerimine. Keeleviisakus ja -vääriskus. Anonüümsuse mõju keelekasutusele.

Aktuaalse meediateksti kommenteerimine vestlusringis. Loetu kirjalik ja suuline vahendamine. Erinevate meediatekstide tundmine (juhtkiri, intervjuu, lugejakiri, arvustus, arvamslugu, portreelugu, uudis, reportaaž).

Teksti vastuvõtt

Õpitulemused

Õpilane

1. orienteerub tekstimaailmas: tunneb olulisi tekstiliike (peamisi tarbe-, teabe-, meedia- ja reklaamižanreid), nende põhijooni ja kasutusvõimalusi;
2. teab, et teksti väljenduslaad sõltub teksti kasutusvaldkonnast liigist ja autorist; eristab tarbe-, teabe-, meedia- ja reklaamtekstide stiile üksteisest, argisuhtluse ja ilukirjanduse stiilist;
3. kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid teksti tõlgendamisel, teab peamisi mõjutusvahendeid.

Õppesisu

Suulise ja kirjaliku teksti erinevuste mõistmine. Peamised tekstiliigid (tarbe-, teabe- ja meediažanrid), nende eesmärgid ning keelekasutus. Juhtkiri, intervjuu, lugejakiri, arvustus,

arvamuslugu, portreelugu, uudis, reportaaž. Taotlus. Veebipõhised suhtluskanalid: jututoad, blogid, kommentaarid. Meilivestlus. Eri liiki tekstide lugemine ja võrdlemine.

Kõne kuulamine ning märkmete tegemine. Konspekterimine. Kõne põhjal küsimuste esitamine. Kõnest olulisema teabe ja probleemide leidmine ning kokkuvõtte tegemine.

Meedia olemus ja eesmärgid tänapäeval. Meediatekstide tunnused. Põhilised meediakanalid. Kvaliteetajakirjandus ja meelelahutuslik meedia. Meediatekstide põhiliigid: uudislugu, arvamuslugu, intervjuu, reportaaž, kuulutus. Reklaamtekst, reklaamtekstide eesmärk ja tunnused. Kriitiline lugemine. Avalik ja varjatud mõjutamine. Peamised keelelised mõjutamisvõtted. Meediaetika kesksed põhimõtted. Sõnavabaduse põhimõte ning selle piirangud.

Veebilehtede eesmärgid. Veebist saadava info kriitiline hindamine.

Teabetekstide (õpiku, populaarteadusliku teksti) eesmärk, teabeteksti tunnused ja ülesehitus. Uurimuse eesmärk ning ülesehitus. Sõnalise teksti seostamine pildilise teabega (foto, joonis, skeem jm). Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ning tõlgendamine.

Tarbetekstide (juhendi, elulookirjelduse, avalduse, seletuskirja, taotluse) eesmärk, tarbetekstide tunnused ja ülesehitus. Tarbe- ja teabetekstidest olulise info leidmine, süstematiseerimine ning selle põhjal järelduste tegemine.

Tekstiloome

Õpitulemused

Õpilane

1. põhjendab ja avaldab viisakalt, asja- ja olukohaselt oma arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikus vormis;
2. leiab tekstiloomeks vajalikku kirjalikku või suusõnalist teavet raamatukogust ja internetist;
3. valib kriitiliselt oma teabeallikaid ja osutab nendele sobivas vormis;
4. oskab eesmärgipäraselt kirjutada kirjandit;
5. tunneb esinemise ettevalmistuse ja kirjutamise protsesse ja kohandab neid oma eesmärkidele;
6. oskab suuliselt esineda (tervitab, võtab sõna, koostab ja peab lühikest ettekannet ja kõnet).

Õppesisu

Teabe edastamine, reprodutseerimine ning seostamine konkreetse teema või isikliku kogemuse piires. Alustekstide (meedia- ja teabetekstide) põhjal kirjutamine: refereerimine, arutlemine.

Teadustekstid: teadusartikkel, uurimus, monograafia ja väitekiri, nende eesmärgid, ülesehitus. Aimekirjandus ja selle eesmärgid.

Ettekande koostamine ning esitamine. Diskussioon. Kõneks valmistumine, kõne koostamine ja esitamine. Esinemisärevusest vabanemine.

Uudis: vastutus avaldatu eest. Intervjuu tegemine: valmistumine, küsitlemine, kirjutamine, toimetamine ja vormistamine. Arvamuse kirjutamine: isikliku seisukoha kujundamine käsitletava probleemi kohta, selle põhjendamine.

Kirjandi kirjutamise eeltöö: mõtete kogumine, kava koostamine, mustandi kirjutamine. Kirjandi teema ja peamõtte ning kirjandi ülesehitus. Teksti liigendamine. Jutustava, kirjeldava ja arutleva kirjandi kirjutamine. Arutlusteema leidmine ning sõnastamine isikliku kogemuse või alustekstide põhjal. Teksti pealkirjastamine.

E-kirja kirjutamine ja vormistamine, keelevahendite valik. Tarbetekstide koostamine ja vormistamine: seletuskiri.

Sobivate keelendite valimine kõnelemisel ja kirjutamisel suhtluseesmärkide järgi. Kirjaliku ja suulise keelekasutuse eripära. Teksti keeleline toimetamine: sõnastus- ja lausestusvigade parandamine. Sünonüümid, homonüümid. Keeleteadmiste rakendamine töös tekstidega. Keelekujundite kasutamine tekstiloomel: konteksti sobivad ja sobimatud kujundid.

Kirjalike tööde vormistamise põhimõtted. Teksti arvutitöötlus.

Õigekeelsus ja keelehoole

Õpitulemused

Õpilane

1. teab suulise ja kirjaliku keelevormi erijooni. Tunneb keelendite stiiliväärtust;
2. teab eesti keele murdeid, mõistab keeleuuenduse rolli;
3. järgib eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid;
4. oskab õigekirjajuhiseid leida sõna- ja käsiraamatutest ning veebiallikatest;
5. teab eesti keele lauseehituse peajooni; oskab keelendeid tekstis mõista ja kasutada;
6. rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes, tekste analüüsides ja hinnates;
7. teab õpitud tekstiliikide keelelisi erijooni;
8. kasutab tekstide koostamisel tavakohast ülesehitust ja vormistust.

Õppesisu

Üldteema

Kirjakeel ja argikeel. Eesti keele murded. Eesti kirjakeele kujunemine 19. sajandil. Keeleuendus. Kirjakeele areng tänapäeval: võimalused ja ohud. Keelesugulus, soome-ugri ja indoeuroopa keeled. Eesti keele eripära ning võrdlus teiste keeltega.

Häälikuõpetus ja õigekiri

Häälikute liigitamine. Kaashäälikühendi põhireegli rakendamine liitega sõnades, kaashäälikühendi õigekirja erandid. Veaohtliku häälikuõigekirjaga sõnad. Poolitamine, sh võõrsõnade ja nimede poolitamine. Õigehääldus: rõhk ja välde. ÕSist (nii veebi- kui ka raamatuvariandist) õigekirja ning õigehäälduse kontrollimine. Omadussõnad ja selle võrdlusastmed, . Veaohtlikud käändsõnavormid.

Sõnavaraõpetus

Sõna ja tähendus. Sõnastuse rikastamine, sünonüümide tähendusvarjundid. Homonüümid. Keelendite stiilivärving, seda mõjutavad tegurid. Fraseologismid, nende stiilivärving.

Sõnavara täiendamise võimalused: sõnade tuletamine, liitmine, laenamine teistest keeltest ja sõnade loomine. Sagedamini esinevad tuletusliited ja nende tähendus. Keelekorralduse kolm osa (üldkeele-, oskuskeele- ja nimekorraldus).

Eesti keele olulisemad sõna- ja käsiraamatud, keelealased veebiallikad. Sõnaraamatute kasutamine sõnade tähenduse ning stiilivärvingu leidmiseks.

Vormiõpetus ja õigekiri

Sõnaliigid: tegusõnad, käändsõnad (nimi-, omadus, arv- ja asesõnad) ning muutumatud sõnad (määr-, kaas-, side- ja hüüdsõnad). Sõnaliikide funktsioon lauses.

Tegusõna pöördelised vormid: pööre, arv, aeg, kõneviis, tegumood. Tegusõna vormide kasutamine lauses. Tegusõna käändelised vormid. Tegusõna astmevaheldus: veaohtlikud tegusõnad ja sõnavormid. Õige pöördevormi leidmine ÕSist, vormimoodustus tüüpsõna eeskujul. Liit-, ühend- ja väljendtegeusõna. Tegusõnade kokku- ja lahkukirjutamine.

Käändsõnad. Käänetevahelised seosed. Veaohtlikud käändevormid. Käändsõna astmevaheldus: veaohtlikud käändsõnad ja sõnavormid. Õige käändevormi leidmine ÕSist, vormimoodustus tüüpsõna eeskujul. Omadussõna võrdlusastmed: veaohtlikud sõnad. Nimi-, arv- ja omadussõnade kokku- ja lahkukirjutamine.

Numbrite kirjutamine: põhi- ja järgarvud, kuupäevad, aastad, kellaajad.

Muutumatud sõnad. Määr- ja kaassõnade eristamine. Muutumatute sõnade kokku- ja lahkukirjutamise põhireeglid.

Lauseõpetus ja õigekiri

Lause. Lause suhtluseesmärgid.

Lauseliikmed: öeldis, alus, sihitis, määrus ja öeldistäide. Täiend. Korduvate eri- ja samaliigiliste lauseliikmete ning täiendite kirjavahemärgistamine, koondlause. Lisandi kirjavahemärgistamine ning kasutamine lauses. Üte ja selle kirjavahemärgistamine.

Liht- ja liitlause. Lihtlause õigekiri. Väljajäteline lause. Põimlause. Pea- ja kõrvallause. Põimlause õigekiri. Segaliitlause. Lauselühend. Lauselühendi õigekiri. Lauselühendi asendamine kõrvallausega. Liht-ja liitlause sõnajärg. Otsekõne, kaudkõne ning tsitaat. Otsekõnega lause muutmine kaudkõneks.

Muud õigekirjateemad

Algustäheõigekiri: nimi, nimetus ja pealkiri. Isikud ja olendid; kohad ja ehitised; asutused, ettevõtted ja organisatsioonid; riigid ja osariigid; perioodikaväljaanded; teosed, dokumendid ja sarjad; ajaloosündmused; üritused; kaubad.

Tsitaatsõnade märkimine kirjas. Võõrnimede õigekiri ja vormimoodustus. Lühendamise põhimõtted ja õigekiri, lühendite käänamine.

9. klassi õpitulemused ja õppesisu

Suuline ja kirjalik suhtlus

Õpitulemused

Õpilane

1. kommenteerib veebis asjakohaselt;
2. esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi, teeb kuuldu ja loetu põhjal järeldusi ning annab hinnanguid;
3. suudab asjalikult sekkuda avalikku diskussiooni meediakanalites, üritustel ja mujal;
4. käsitleb koos partneri või rühmaga sihipäraselt eakohaseid teemasid ning lahendab probleem-ülesandeid, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku keelevormi.

Õppesisu

Suhtlusolukord, selle komponendid, suhtluspartnerid. Erinevates suhtlusolukordades osalemine. Suhtlusolukorra ja -partneri arvestamine.

Suulise suhtlemise tavad eesti keeles: pöördumine, tervitamine, telefonivestlus. Suhtlemine rühmas, sõna saamine, kõnejärje hoidmine. Rühmatöö ajal arvamuse avaldamine ja põhjendamine. Diskussioon. Kompromissi leidmine ning kaaslaste öeldu/tehtu täiendamine ja parandamine. Kaaslaste tööle põhjendatud hinnangu andmine. Suulise arutelu tulemuste kirjalik talletamine. Väitlus, väitluse reeglid. Kuuldust ja loetust kokkuvõtte tegemine ning asjakohaste küsimuste esitamine.

Meilivahetus, meili kirjutamine ja keelevahendite valik. Veebisuhtluse eesmärgid, võimalused ja ohud. Veebipõhised suhtluskanalid: jututoad, blogid, kommentaarid. Veebis kommenteerimine. Keeleviisakus ja -väarikus. Anonüümsuse mõju keelekasutusele.

Aktuaalse meediateksti kommenteerimine vestlusingis. Loetu kirjalik ja suuline vahendamine.

Teksti vastuvõtt

Õpitulemused

Õpilane

1. loeb ja kuulab avaliku eluga kursisoleku ja õppimise või töö eesmärkidel ning isiklikust huvist; rakendab lugemise ja kuulamise eri viise ja võimalusi;
2. loeb ja kuulab sihipäraselt, kriitiliselt ja arusaamisega nii oma huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutarbelisi tekste;
3. valib teadlikult oma lugemisvara; suudab teha järeldusi kasutatud keelevahenditest, märkab kujundlikkust.

Õppesisu

Peamised tekstiliigid (tarbe-, teabe- ja meediažanrid), nende eesmärgid ning keelekasutus. Eri liiki tekstide lugemine ja võrdlemine.

Kõne kuulamine ning märkmete tegemine. Konspekterimine. Kõne põhjal küsimuste esitamine. Kõnest olulisema teabe ja probleemide leidmine ning kokkuvõtte tegemine.

Meedia olemus ja eesmärgid tänapäeval. Meediatekstide tunnused. Põhilised meediakanalid. Kvaliteetajakirjandus ja meelelahutuslik meedia. Fakti ja arvamuse eristamine. Meediatekstide põhiliigid: uudislugu, arvamislugu, intervjuu, reportaaž, kuulutus. Uudise ülesehitus ja pealkiri. Arvamusloo ülesehitus ja pealkiri. Reklaamtekst, reklaamtekstide eesmärk ja tunnused. Televisioon ning raadio: avalik-õiguslikud kanalid ja erakanalid, tele- ja raadioprogrammide koostamise põhimõtted. Kriitiline lugemine. Avalik ja varjatud mõjutamine. Peamised keelelised mõjutamisvõtted. Meediaetika kesksed põhimõtted. Sõnavabaduse põhimõtte ning selle piirangud.

Veebilehed: eesmärgid ja ülesehitus. Veebist teabe otsimine ning teabeallikate ja info kriitiline hindamine. Teabe talletamine ning süstematiseerimine.

Teabetekstide (õpiku, populaarteadusliku teksti) eesmärk, teabeteksti tunnused ja ülesehitus. Uurimuse eesmärk ning ülesehitus. Sõnalise teksti seostamine pildilise teabega (foto, joonis, skeem jm). Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ning tõlgendamine.

Tarbetekstide (juhendi, elulookirjelduse, avalduse, seletuskirja, taotluse) eesmärk, tarbetekstide tunnused ja ülesehitus. Tarbe- ja teabetekstidest olulise info leidmine, süstematiseerimine ning selle põhjal järelduste tegemine.

Tekstiloome

Õpitulemused

Õpilane

1. seostab oma kirjutise ja esinemise sündmuse või toiminguga eesmärgiga ja teiste tekstidega, oskab oma seisukohti põhjendada;
2. vahendab kuulnud ja loetud tekste eetiliselt, sobiva pikkuse ja täpsusega;
3. oskab eesmärgipäraselt kirjutada kirjandit, asjalikke kommentaare ja arvamused;
4. oskab kirjutada elulugu, avaldusi, seletuskirju ja taotlusi.

Õppesisu

Teabe edastamine, reprodutseerimine ning seostamine konkreetse teema või isikliku kogemuse piires. Alustekstide (meedia- ja teabetekstide) põhjal kirjutamine: refereerimine, arutlemine. Teabeallikatele ja alustekstidele viitamise võimalused.

Kõneks valmistumine, kõne koostamine ja esitamine. Kõne näitlikustamine. Ettekande koostamine ning esitamine.

Uudise kirjutamine: materjali kogumine, infoallikad, vastutus avaldatu eest. Uudise pealkirjastamine. Intervjuu tegemine: valmistumine, küsitlemine, kirjutamine, toimetamine ja vormistamine. Arvamuse kirjutamine: isikliku seisukoha kujundamine käsitletava probleemi kohta, selle põhjendamine.

Kirjandi kirjutamise eeltöö: mõtete kogumine, kava koostamine, mustandi kirjutamine. Kirjandi teema ja peamõtte ning kirjandi ülesehitus. Teksti liigendamine. Jutustava, kirjeldava ja arutleva kirjandi kirjutamine. Arutlusteema leidmine ning sõnastamine isikliku kogemuse või alustekstide põhjal. Arutluse põhiskeem: väide, põhjendus, järeldus. Teksti pealkirjastamine. Tekstilõik ning selle ülesehitus. Lõikude järjestamise põhimõtted ja võimalused. Teksti sidusus. Jutustava, kirjeldava ja arutleva tekstiosa sidumine tervikuks.

Kirja kirjutamine ja vormistamine, keelevahendite valik. Tarbetekstide koostamine ja vormistamine: elulookirjeldus, seletuskiri, avaldus, taotlus.

Sobivate keelendite valimine kõnelemisel ja kirjutamisel suhtluseesmärkide järgi. Kirjaliku ja suulise keelekasutuse eripära. Teksti keeleline toimetamine: sõnastus- ja lausestusvigade parandamine. Keeleteadmiste rakendamine töös tekstidega. Keelekujundite kasutamine tekstiloomel: konteksti sobivad ja sobimatud kujundid.

Kirjalike tööde vormistamise põhimõtted. Teksti arvutitöötlus.

Õigekeelsus ja keelehoole

Õpitulemused

Õpilane

1. tunneb keelendite stiiliväärtust; oskab keelendeid tekstis mõista ja kasutada;
2. väärtustab eesti keelt ühena Euroopa ja maailma keeltes, suhestab keeli teadlikult, tajub nende erinevusi;
3. edastab võõrkeeles kuuldud ja loetud infot korrektses eesti keeles ja arvestades eesti keele kasutuse väljakujunenud tavasid;
4. leiab oma sõnavara rikastamiseks keeleallikatest sõnade kontekstitähendusi, kasutusviise ja mõistesuhteid;
5. tuleb eesti kirjakeelega toime isiklikus ja avalikus elus ning edasi õppides;
6. rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes, tekste analüüsides ja hinnates.
7. teab õpitud tekstiliikide keelelisi erijooni;
8. kasutab tekstide koostamisel tavakohast ülesehitust ja vormistust.

Õppesisu

Üldteema

Kirjakeel ja argikeel. Eesti keele murded. Eesti kirjakeele kujunemine 19. sajandil. Keeleuuendus. Kirjakeele areng tänapäeval: võimalused ja ohud. Keelesugulus, soome-ugri ja indoeuroopa keeled. Eesti keele eripära ning võrdlus teiste keeltega.

Häälikuõpetus ja õigekiri

ÕS-ist (nii veebi- kui ka raamatuvariandist) õigekirja ning õigehäälduse kontrollimine.

Sõnavaraõpetus

Sõna ja tähendus. Sõnastuse rikastamine, sünonüümide tähendusvarjundid. Homonüümid ning veaohlikud paronüümid. Keelendite stiilivärving, seda mõjutavad tegurid. Fraseologismid, nende stiilivärving.

Sõnavara täiendamise võimalused: sõnade tuletamine, liitmine, laenamine teistest keeltest ja sõnade loomine. Sagedamini esinevad tuletusliited ja nende tähendus

Eesti keele olulisemad sõna- ja käsiraamatud, keelealased veebiallikad. Sõnaraamatute kasutamine sõnade tähenduse ning stiilivärvingu leidmiseks.

Vormiõpetus ja õigekiri

Sõnaliigid: tegusõnad, käändsõnad (nimi-, omadus, arv- ja asesõnad) ning muutumatud sõnad (määr-, kaas-, side- ja hüüdsõnad). Sõnaliikide funktsioon lauses.

Tegusõna pöördelised vormid: pööre, arv, aeg, kõneviis, tegumood. Tegusõna vormide kasutamine lauses. Tegusõna käändelised vormid. Tegusõna astmevaheldus: veaohlikud

tegusõnad ja sõnavormid. Õige pöördevormi leidmine ÕSist, vormimoodustus tüüpsõna eeskujul. Liit-, ühend- ja väljendtegusõna. Tegusõnade kokku- ja lahkukirjutamine.

Käändsõnad. Käänetevahelised seosed. Veaohtlikud käänevormid. Käändsõna astmevaheldus: veaohtlikud käändsõnad ja sõnavormid. Õige käänevormi leidmine ÕSist, vormimoodustus tüüpsõna eeskujul. Omadussõna võrdlusastmed: veaohtlikud sõnad. Käändsõnade kokku- ja lahkukirjutamine.

Numbrite kirjutamine: põhi- ja järgarvud, kuupäevad, aastad, kellaajad.

Muutumatud sõnad. Määr- ja kaassõnade eristamine. Muutumatute sõnade kokku- ja lahkukirjutamise põhireeglid.

Lauseõpetus ja õigekiri

Lause. Lause suhtluseesmärgid.

Lauseliikmed: öeldis, alus, sihitis, määrus ja öeldistäide. Täiend. Korduvate eri- ja samaliigiliste lauseliikmete ning täiendite kirjavahemärgistamine, koondlause. Lisandi ja ütte kirjavahemärgistamine ning kasutamine lauses.

Liht- ja liitlause. Lihtlause õigekiri. Rindlause. Rindlause osalausete ühendamise võimalused, rindlause kirjavahemärgistamine. Põimlause. Pea- ja kõrvallause. Põimlause õigekiri. Segaliitlause. Lauselühend. Lauselühendi õigekiri. Lauselühendi asendamine kõrvallausega. Liht- ja liitlause sõnajärg. Otsekõne, kaudkõne ning tsitaat. Otsekõnega lause muutmine kaudkõneks.

Muud õigekirjateemad

Algustäheõigekiri: nimi, nimetus ja pealkiri. Isikud ja olendid; kohad ja ehitised; asutused, ettevõtted ja organisatsioonid; riigid ja osariigid; perioodikaväljaanded; teosed, dokumendid ja sarjad; ajaloosündmused; üritused; kaubad.

Tsitaatsõnade märkimine kirjas. Võõrnimede õigekiri ja vormimoodustus. Lühendamise põhimõtted ja õigekiri, lühendite käänamine. Arvuti keelekorrektori kasutamine.

Lõiming teiste õppeainetega

Võõrkeeled. Keelemõistete ja võõrsõnade omandamine, mis toetavad keeleõpet. Maailmakirjanduse autorite ja teostega tutvumine. Õpitavas võõrkeeles kirjutavate autorite teoste lugemine ja arutamine.

Matemaatika. Õppetekstide ja tekstülesannete mõistmine ja lugemine. Arvsõnade õigekirja õppimine.

Loodusained. Loodusteaduslike õppe- ja teabetekstide mõistmine ja lugemine. Kohanimede ning loodusnähtuste ja -objektide nimetuste õigekirja kinnistamine. Loodusteemaliste tekstide lugemine ja analüüs. Loodusainetes omandatud sõnavara ning teadmised soodustavad omakorda kirjandusteoste looduskirjelduste mõistmist ja kujutluspiltide teket.

Sotsiaalained. Ilukirjandusteoste lugemine ja analüüs. Sotsiaalainete õppimise käigus omandatud teadmised ajaloost, ühiskonna arengust ja toimimisest ning inimese staatusest ühiskonnas toetavad kirjandusteoste käsitlemisel ühiskondlike probleemide ja inimsuhete mõistmist. Keeletundides õpitakse riikide, ühenduste, organisatsioonide, ajalooliste isikute, ajaloosündmuste nimede õigekirja norme

Kunstiained. Kirjandus kui kunstiaine. Kirjandusteose analüüs seostatuna illustratsioonide vaatlusega Reklaami käsitlemine. Kirjandusteose käsitlemise illustreerimine vastava ajastu muusikaga. Kirjanduse ja muusikaõpetuse ühisosa on (rahva)laul, selle tekst ja esitus.

Kehaline kasvatus. Meedia- ja kirjandustekstide valiku kaudu saadakse elukogemusi. Plakatite ja esitluste koostamine. Väitlused teemal tervislik eluviis ning dramatiseeringud ja rollimängud eluliste olukordadega.

Tehnoloogia. Tehnoloogia rakendamisega kaasnevad võimalused ja ohud

KIRJANDUS

Õppe- ja kasvatusesmärgid kirjanduses

Põhikooli kirjandusõpetusega taotletakse, et õpilane:

1. loeb eakohast ilukirjandust, arendab oma lugemisoskust ning omandab püsiva lugemisharjumuse kui maailma ja enda mõistmise vahendi;
2. väärtustab kirjandust oma rahvuskultuuri olulise osana ning tutvub eri rahvaste kirjanduse ja kultuuriga;
3. mõistab ilukirjanduse kujundlikku keelt, rikastab oma sõnavara ning arendab suulist ja kirjalikku väljendusoskust;
4. arendab oma loomevõimeid ja suhtub lugupidamisega loometöösse;
5. kujundab kirjanduse abil oma esteetilisi ja eetilisi väärtushoiakuid;
6. laiendab oma silmaringi ning rikastab mõtte- ja tundemaailma;
7. annab iseseisvaid hinnanguid ning sõnastab ja esitab oma mõtteid;
8. hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt erinevaid infoallikaid.

Õppeaine kirjeldus

Kirjandus on õppeaine, mis peamiselt ilukirjandusele tuginedes arendab õpilase lugejaoskusi, kujundlikku mõtlemist ning verbaalseid loomevõimeid; kujundab väärtkirjanduse ja rahvaluule tõlgendamise ning analüüsi kaudu õpilase esteetilisi ja eetilisi väärtushoiakuid, rikastab tundemaailma, aitab leida oma identiteeti ning luua ainuomast maailmapilti.

Põhikooli kirjandusõpetus keskendub eelkõige ilukirjanduse lugemisele ja tõlgendamisele. Eraldi pööratakse tähelepanu teose mõistmist toetavate oskuste arendamisele, teose kui terviku mõistmisele ning kujundliku keele tundmaõppimisele. Interpreteerimis- ja sünteesivõime arendamiseks kuuluvad vältimatute osistena kirjandusõpetusse ka tekstide esitamine ning omalooming õpilase loodud eriliigiliste tekstide tähenduses. Kirjandusteoste üle arutlemiseks ja nende sügavuti mõistmiseks peab õpilane tundma kirjanduse metakeelt ning kirjanikega seotud kultuuriloolist tausta.

Teoste käsitlemiseks vajalikke mõisteid seletatakse õppekirjanduses, õpilase enda seletust eeldatakse vaid nende väheste mõistete puhul, mis on õppesisus eraldi esile toodud. Kirjandusõpetuse teoreetiline külg on seega kahandatud võimaliku miinimumini, sest faktiteadmistest tähtsam on äratada ja hoida alal lugemishuvi ning arendada tõlgendusoskust.

Kirjanduse ainesisisus peetakse oluliseks pakkuda õpilastele mitmekülgse tekstivaliku kaudu erinevaid lugemis- ja analüüsikogemusi ning tagada seega igakülgne lugejaoskuste areng. Seepärast haaratakse lugemisvarasse tähtsamate eetiliste ja esteetiliste küsimuste käsitlemist võimaldavaid teoseid nii uudiskirjandusest kui ka klassikast ning pööratakse tähelepanu folkloorsele materjalile, et väärtustada õpilase päritolu ja kultuurilist kuuluvust. Arvestatakse ka eesti ja väliskirjanduse, vanema ja uuema kirjanduse ning eri žanre esindavate proosa-, draama- ja luuleteoste põhjendatud proportsioone.

Terviklikult käsitletavate teoste valikus on rohkesti klassikat, nn tüvitekste, mille hulgast saab kirjandusõppe eesmärges silmas pidades teha meelepärast valiku. Ainesisisus esitatud terviklikult käsitletavate teoste loend ei ole kummagi kooliastme puhul suletud ega ammendav, igal õpikuautoril ja kirjandusõpetajal on vabadus valida nimetatute asemele või neile lisaks teisi teemakohaseid tekste ja teoseid, sh uudiskirjanduse hulgast. Rõhutades ainekava avatust kirjanduse valikule, on kultuuri järjepidevuse huvides siiski vaja tunda tüvitekste. Tervikkäsitluseks mõeldud teoste hulgast valib õpetaja igas klassis käsitlemiseks vähemalt neli. Õpetaja võib kirjandusteoseid valides arvestada õpilase eelistusi ning kultuurilis-rahvuslikku eripära.

Põhikooli kirjandusõpetuses on põhirõhk ilukirjanduse lugemisel ja tõlgendamisel, kuid funktsionaalse kirjaoskuse arendamiseks tuleb kirjandustundides tegelda ka teabetekstidega, mis on seotud eelkõige kirjanduse ning kirjanike ja teiste kultuurilooliselt tähenduslike isikutega. Kultuurilooliste tekstidega tutvudes avatakse isiksust kujundavaid seiku ning osutatakse loomingu juurde jõudmise erinevatele teedele, aidatakse mõista teose kirjandus- ja ajaloolist tagapõhja, väärtustades eesti kultuuri jaoks olulist. Eesmärk ei ole käsitleda kirjanike elu ja tegevust kõigekülgsest, vaid luua alus kirjandusprotsessi mõistmiseks ning tekitada huvi kultuurilooliste tekstide lugemise vastu. Nende toel õpitakse teksti adekvaatselt mõistma, olulist leidma, teavet struktureerima ja võrdlema, eri liiki tekste looma jms.

Õppeprotsessis võimaldatakse õpilastele rohkesti omaloomingulisi, sh kirjandusteoste, teistele tekstidele ja oma elamustele tuginevaid kirjutamiskogemusi, et arendada ja väärtustada loovust ja mõtlemisvõimet ning tuua esile kirjutaja isikupära ja annet. Tekstianalüüsis ning tekstiloomes on võrdselt olulised suuline ja kirjalik õppetegevus.

Kirjandusõpetus seostub peaaegu kõigi õppeainetega (esmajoones eesti keelega) ja kirjanduse lähiümbruse aladega (folkloori, teatri, filmi, kujutava kunstiga) ning toetab õppe sisu kaudu õppekava läbivate teemade käsitlemist ja võtmepädevuste saavutamist.

Läbivate teemade käsitlemise iseloom, sügavus ja raskuspunkt on klassiti erinev ning paljuski seotud kirjanduse valikuga. Taotlus on, et loetud ilukirjandustekstide põhjal arutledes suhestaks õpilane ennast käsitletavate teemadega.

II kooliastme õpitulemused kirjanduses

6. klassi lõpetaja:

1. on lugenud eakohast erižanrilist väärtkirjandust, kujundanud selle kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning arendanud lugejaoskusi;
2. mõistab kirjandust kui oma rahvuskultuuri olulist osa ja eri rahvaste kultuuri tutvustajat;
3. tõlgendab, analüüsib ja mõistab teoses kujutatud lugu ning tegelassuhteid, elamusi ja väärtusi;
4. mõistab ning aktsepteerib erinevaid seisukohti, mis võivad tekkida kirjandusteost lugedes;
5. jutustab teksti- või elamuspõhiselt ning arutleb teoses toimunu üle, väljendades end korrektselt;
6. kirjutab nii jutustavaid kui ka kirjeldavaid omaloomingulisi töid, väljendades end korrektselt;

7. kasutab vajaliku teabe hankimiseks eri allikaid, sh sõnaraamatuid ja internetti.

5. klassi õpitulemused ja õppesisu

Lugemine

Õpitulemused

Õpilane

1. on läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost (raamatut);
2. loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist;
3. tutvustab loetud kirjandusteose autorit, sisu ja tegelasi, kõneleb oma lugemismuljetest, -elamustest ja -kogemustest.

Õppesisu

Lugemise eesmärgistamine. Lugemiseks valmistumine, keskendunud lugemine. Lugemistehnika arendamine, häälega ja hääleta lugemine, pauside, tempo ja intonatsiooni jälgimine. Eesmärgistatud ülelugemine. Oma lugemise jälgimine ning lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine.

Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Lugemirõõm. Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine ning ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.

Jutustamine

Õpitulemused

Õpilane

1. jutustab tekstilähedaselt kavapunktide järgi või märksõnade toel;
2. jutustab mõttelt sidusa ja tervikliku ülesehitusega loo, tuginedes kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale;
3. jutustab piltteksti põhjal ja selgitab selle sisu.

Õppesisu

Tekstilähedane sündmustest jutustamine kavapunktide järgi. Tekstilähedane jutustamine märksõnade toel. Aheljutustamine. Iseendaga või kellegi teisega toimunud sündmusest või mälestuspildist jutustamine. Fantaasialoo jutustamine.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Õpitulemused

Õpilane

1. koostab teksti kohta eriliigilisi küsimusi;
2. vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnadega või tekstinäitega;
3. koostab teksti kohta sisukava, kasutades väiteid või märksõnu;
4. leiab lõigu kesksed mõtted;
5. järjestab teksti põhjal sündmused, määrab nende toimumise aja ja koha;
6. kirjeldab loetud tekstile tuginedes tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib nende omavahelisi suhteid, hindab nende käitumist, võrdleb iseennast mõne tegelasega;
7. arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust;
8. otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse;
9. tunneb ära ja kasutab tekstides epiteete, võrdlusi ning riimi;
10. seletab õpitud vanasõnade ja kõnekäändude tähendust;
11. mõtestab luuletuse tähendust, tuginedes iseenda elamustele ja kogemustele;
12. seletab oma sõnadega epiteedi, võrdluse, muistendi, muinasjutu, kõnekäänu ja vanasõna olemust.

Õppesisu

Teksti kui terviku mõistmine. Küsimuste koostamine: mälu- ehk faktiküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga (tekstilõigu või fraasiga), teksti järgi oma sõnadega ning peast. Teksti kavastamine: kavapunktid väitlausestena ning märksõnadena.

Lõikude kesksete mõtete otsimine ja peamõtte sõnastamine. Teksti teema ja peamõtte sõnastamine. Arutlemine mõne teoses käsitletud teema üle. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine. Detailide kirjeldamine. Loetu põhjal järelduste tegemine. Oma mõtete, tundmuste ning lugemismuljete sõnastamine.

Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest ning oma sõnavara rikastamine.

Tegelaste probleemi leidmine ja sõnastamine. Teose sündmustiku ning tegelaste suhestamine (nt võrdlemine) enda ja ümbritsevaga. Pea- ja kõrvaltegelaste leidmine, tegelase muutumise, tegelastevaheliste suhete jälgimine, tegelaste iseloomustamine ning käitumise põhjendamine.

Tegelastevaheline konflikt, selle põhjused ja lahendamisteed. Loomamuinasjutu ja imemuinasjutu tüüptegelased.

Sündmuste toimumise aja ning koha kindlaksmääramine. Sündmuste järjekord. Sündmuste põhjuse-tagajärje seosed.

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine, sh metakeele mõistmine.

Epiteedi ja võrdluse äratundmine ning kasutamine. Lihtsamate sümbolite seletamine. Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduse seletamine, selle võrdlev ning eristav seostamine tänapäeva elunähtustega. Riimide leidmine ja loomine. Luuletuse rütmi ja kõla tunnetamine. Algriimi leidmine rahvalauludest. Algriimi kasutamine oma tekstis. Luuleteksti tõlgendamine. Rahvalaulu olemus. Loomamuinasjutu sisutunnused (lugu, tegelased, hea võitlus kurjaga jne). Imemuinasjutu sisutunnused. Vanasõna ja kõnekäändu olemus. Seiklusjutu tunnused. Teose teema ja idee. Probleemi olemus. Pea- ja kõrvaltegelane, tüüptegelane. Tegelastevahelise konflikti olemus. Luuletuse vorm: salm. Animafilmi olemus.

Teksti esitus ja omalooming

Õpitulemused

Õpilane

1. Esitab peast luuletuse või rolliteksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust.
2. Kirjutab erineva pikkusega eriliigilisi omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldava ja jutustava teksti.

Õppesisu

Esitamine. Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine, õige hingamine ning kehahoid. Luuleteksti esitamine peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialoogi või monoloogina). Rollimäng, rolliteksti esitamine.

Omalooming. Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang. Esemel, olendi, inimese, tegevuskoha, looduse ning tunnete kirjeldamine.

Jutustamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Minavormis jutustamine.

Teemamapi vorm (mapp, karp, CD vms), sisu ja vormistamine.

Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid:

1. loomamuinasjutu, imemuinasjutu, seiklus- või fantaasiajutu, mälestusloo;

2. vanasõna(de) või kõnekäändude põhjal jutukese, ette antud riimide põhjal või iseseisvalt luuletuse, luuletuse põhjal samasisulise jutu;
3. loomtegelase või kirjandusliku tegelase kirjelduse; sündmustiku või tegelasega seotud kuulutuse, loo sündmustiku edasiarenduse, loole uue või jätkuva lõpu, kirja mõnele teose tegelasele või tegelasrühmale või muud sellist.

6. klassi õpitulemused ja õppesisu

Lugemine

Õpitulemused

Õpilane

1. on läbi lugenud vähemalt neli eakohast erinevasse žanrisse kuuluvat väärtkirjandusteost (raamatut).
2. loeb kirjandusteksti ladusalt ja mõtestatult ning väärtustab lugemist.
3. tutvustab loetud kirjandusteose autorit, sisu ja tegelasi ning kõneleb oma lugemismuljetest, -elamustest ja -kogemustest.

Õppesisu

Lugemise eesmärgistamine. Lugemiseks valmistumine, keskendunud lugemine. Lugemistehnika arendamine, häälega ja hääleta lugemine, pauside, tempo ja intonatsiooni jälgimine. Eesmärgistatud ülelugemine. Oma lugemise jälgimine ning lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine.

Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Lugemisrõõm. Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine ning ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.

Jutustamine

Õpitulemused

Õpilane

1. Jutustab tekstilähedaselt kavapunktide või märksõnade toel.
2. Jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tuginedes kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale.
3. Jutustab piltteksti põhjal ning selgitab selle sisu.

Õppesisu

Tekstilähedane sündmustest jutustamine kavapunktide järgi. Tekstilähedane jutustamine märksõnade toel. Aheljutustamine. Loo ümberjutustamine uute tegelaste ja sündmuste lisamisega. Iseendaga või kellegi teisega toimunud sündmusest või mälestuspildist jutustamine. Jutustamine piltteksti (foto, illustratsiooni, karikatuuri, koomiksi) põhjal. Fantaasialoo jutustamine.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine Õpitulemused

Õpilane

1. koostab teksti kohta eriliigilisi küsimusi;
2. vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnadega või tekstinäitega;
3. koostab teksti kohta sisukava, kasutades väiteid või märksõnu;
4. leiab lõigu kesksed mõtted;
5. järjestab teksti põhjal sündmused, määrab nende toimumise aja ja koha;
6. kirjeldab loetud tekstile tuginedes tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib nende omavahelisi suhteid, hindab nende käitumist, võrdleb iseennast mõne tegelasega;
7. arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust;
8. otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse;
9. tunneb ära ja kasutab tekstides epiteete, võrdlusi ning algriimi;
10. seletab õpitud vanasõnade ja kõnekäändude tähendust;
11. mõtestab luuletuse tähendust, tuginedes iseenda elamustele ja kogemustele;
12. seletab oma sõnadega epiteedi, võrdluse, muistendi, muinasjutu, kõnekäanu ja vanasõna olemust.

Õppesisu

Teksti kui terviku mõistmine. Küsimuste koostamine: mälu- ehk faktiküsimused, fantaasiaküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga (tekstilõigu või fraasiga), teksti järgi oma sõnadega ning peast. Teksti kavastamine: kavapunktid küsi- ja väitlausetena ning märksõnadena.

Lõikude kesksete mõtete otsimine ja peamõtte sõnastamine. Teksti teema ja peamõtte sõnastamine. Arutlemine mõne teoses käsitletud teema üle. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine. Illustratiivsete näidete (nt tsitaatide, iseloomulike detailide) otsimine tekstist. Detailide kirjeldamine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Loetu põhjal järelduste tegemine. Oma mõtete, tundmuste ning lugemismuljete sõnastamine. Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest ning oma sõnavara rikastamine.

Tegelaste probleemi leidmine ja sõnastamine. Teose sündmustiku ning tegelaste suhestamine (nt võrdlemine) enda ja ümbritsevaga. Pea- ja kõrvaltegelaste leidmine, tegelase muutumise, tegelastevaheliste suhete jälgimine, tegelaste iseloomustamine ning käitumise põhjendamine. Tegelasrühmad. Tegelastevaheline konflikt, selle põhjused ja lahendamisteed. Loomamuinasjutu ja imemuinasjutu tüüptegelased. Sündmuste toimumise aja ning koha kindlaksmääramine. Sündmuste järjekord. Sündmuste põhjuse-tagajärje seosed. Minajutustaja kui loo edastaja.

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine, sh metakeele mõistmine. Epiteedi ja võrdluse äratundmine ning kasutamine. Valmi mõistukõnest arusaamine. Lihtsamate sümbolite seletamine. Tegelaskõne varjatud tähenduse mõistmine. Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduse seletamine, selle võrdlev ning eristav seostamine tänapäeva elunähtustega. Koomilise leidmine tekstist. Riimide leidmine ja loomine. Luuletuse rütmi ja kõla tunnetamine. Algriimi leidmine rahvalauludest. Algriimi kasutamine oma tekstis. Luuleteksti tõlgendamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.

Rahvalaulu olemus. Loomamuinasjutu sisutunnused (lugu, tegelased, hea võitlus kurjaga jne). Imemuinasjutu sisutunnused. Tekke- ja seletusmuistendi tunnused. Hiiu- ja vägilasmuistendi tunnused. Vanasõna ja kõnekäänu olemus. Seiklusjutu ja ajaloolise jutustuse tunnused. Teose teema ja idee. Probleemi olemus. Pea- ja kõrvaltegelane, tüüptegelane. Tegelastevahelise konflikti olemus. Luuletuse vorm: salm. Valmi tunnused. Koomiline ja mittekoomiline. Päevik kui ilukirjandusliku teose vorm. Animafilmi olemus.

Teksti esitus ja omalooming

Õpitulemused

Õpilane

1. Esitab peast luuletuse või rolliteksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust.
2. Kirjutab erineva pikkusega eriliigilisi omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldava ja jutustava teksti.

Õppesisu

Esitamine. Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida). Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine, õige hingamine ning kehahoid. Luuleteksti esitamine peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialoogi või monoloogina). Rollimäng, rolliteksti esitamine.

Omalooming. Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang. Esemel, olendi, inimese, tegevuskoha, looduse ning tunnete kirjeldamine. Autori suhtumine kirjeldatavasse ja selle väljendamine.

Jutustamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine.

Teemamapp tänapäeva kultuurinähtuste või kultuurilooliste isikute kohta. Teemamapi vorm (mapp, karp, CD vms), sisu ja vormistamine.

Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid:

1. loomamuinasjutu, imemuinasjutu, tekke- või seletusmuistendi, hiiu- või vägilasmuistendi, seiklus- või fantaasiajutu, mälestusloo;
2. vanasõna(de) või kõnekäändude põhjal jutukese, ette antud riimide põhjal või iseseisvalt luuletuse, luuletuse põhjal samasisulise jutu; algustähekordustega naljaloo;
3. looduskirjelduse, loomtegelase või kirjandusliku tegelase kirjelduse; teose või kujuteldava tegelase päevikulehekülje, sündmustiku või tegelasega seotud kuulutuse, loo sündmustiku edasiarenduse, loole uue või jätkuva lõpu, tegelastevahelise dialoogi, kirja mõnele teose tegelasele või tegelasarühmale või muud sellist.

Kirjandustekstide valik II kooliastmes

II kooliastmes käsitletavat tekstid ja terviklikult loetavad kirjandusteosed valitakse arvestusega, et esindatud oleksid kõik järgmised teemavaldkonnad.

Väärtused ja kõlblus: enesehinnang, ausus enese ja teiste vastu, iseenda ning teiste vajadused ja huvid, arusaamine heast ja halvast, õiglus ja ebaõiglus, kiiduväärne ja taunitav, erinevus teistest, minu hobid ja huvid, minu tervis ja tulevik, rikkuse ja vaesuse probleemid, kohustused ja vastutus, üksiolek ja hirmud jms.

Kodus ja koolis: perekond, kodu turvalisus, vägivald kodus, armastus oma kodu ja koduste vastu, suhted vanemate, kasuvanemate ja vanavanematega, suhted õdede ja vendade jt lähisugulastega, poiste ja tüdrukute suhted, sallivus teistsuguste inimeste suhtes, abivajaja ning aitaja, nohiklikkus ja tõrjutus, piir oma ja võõra vahel, piir lubatu ja lubamatu vahel jms.

Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus: rahvuskultuuri eripära ja olulisus rahvale, matkamine kodukohas ning reisimine kauges maades, kultuuride mitmekesisus, erinevate rahvaste uskumused ja tavad, käitumine erinevas kultuuriruumis, külalislahkus, lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja inimestesse, kultuuriinimesed kui eesti rahvuskultuuri tutvustajad ja hoidjad jms.

Mängiv inimene: ringmängud ja mängulust, sõnamängud, teatri võlumaailm, leidlik probleemide lahendamine, iluelamused, loominguline koostöö, mängult ja päriselt, põhjendatud ja põhjendamata riskid jms.

Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng: minu osa looduse hoidmisel, austav suhtumine elus-ja eluta loodusesse, hädasolija aitamine, lemmikloomad ning vastutus nende eest, aastaegade omanäolisus jms.

Kodanikuühiskond ja rahvussuhted: minu juured, seos mineviku, oleviku ning tuleviku vahel, traditsioonid ja sündmused, mis tagavad järjepidevuse, suhe keelesse, kodupaiga keel, suhted teiste rahvustega jms.

Teabekeskond, tehnoloogia ja innovatsioon: avastamisrõõm ja õppimiskogemused, tänapäevased teabeotsimis- ja teabedastamisvõimalused, internet kui silmaringi avardaja ning infoallikas, internet kui ohuallikas, käitumine suhtlusportaalides, film ja foto kui hetke ning ajaloo jäädvustajad jms.

Terviklikult käsitletavat teosed

Harri Jõgisalu „Veskiratta Madis“ või „Vennikese ja tema sõprade lood“, Andrus Kivirähk „Sirli, Siim ja saladused“, Aino Pervik „Arabella, mereröövli tütar“, Jaan Kross „Mardileib“, Oskar Luts „Kapsapea“, Jaan Rannap „Viimane valgesulg“, Eno Raud „Kalevipoeg“ või „Roostevaba mõök“;

Erich Kästner „Veel üks Lotte“, James Krüss „Timm Thaler ehk Müüdüd naer“, Astrid Lindgren „Vennad Lõvisüdamed“ või „Röövlitütar Ronja“, Alan Marshall „Ma suudan hüpata üle lompide“, Ferenc Molnar „Pal-tänava poisid“, Christine Nöstlinger „Vahetuslaps“, Joanne Kathleen Rowling „Harry Potter ja tarkade kivi“, John Ronald Reuel Tolkien „Kääbik“, Mark Twain „Tom Sawyeri seiklused“; vähemalt üks uudisproosa teos omal valikul; üks vabalt valitud luulekogu.

Õpilane loeb igal õppeaastal läbi vähemalt neli eakohast erinevasse žanrisse kuuluvat väärtkirjandusteost (raamatut).

Rahvaluuletekstid

Rahvalaulud: töölaulud, laulud tarkusest ja rumalusest, maagilised laulud, loitsud. Kalevala lood. Looma- ja imemuinasjutud. Saksa muinasjutt „Luikede järv“. Tekke- ja

seletusmuistendid. Hiiu- ja vägilasmuistendid (Kalevipoeg, Suur Tõll). Piiblilood, erinevate rahvaste müüdid. Tarkuse-, õppimis- ja tööteemalised vanasõnad ning kõnekäänud.

Põhjalikumalt käsitletavat autorid

Sissevaateid Friedrich Robert Faehlmanni, Harri Jõgisalu, Andrus Kiviräha, Friedrich Reinhold Kreutzwaldi, Astrid Lindgreni ja Leelo Tunгла ning mõne paikkondlikult tähtsa kirjaniku elu-, tegevus- ja loomingulukku.

Mõisted

Epiteet, kõnekäänd, muinasjutt, muistend, vanasõna, võrdlus.

III kooliastme õpitulemused kirjanduses

9. klassi lõpetaja:

1. on lugenud eakohast erižanrilist väärtkirjandust, kujundanud selle kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning arendanud lugejaoskusi;
2. väärtustab kirjandust kui oma rahvuskultuuri olulist osa ja eri rahvaste kultuuri tutvustajat;
3. tõlgendab, analüüsib ning mõistab kirjandusteost kui erinevate lugude ja inimsuhete, elamuste ja väärtuste allikat ning erinevate seisukohtade peegeldajat;
4. mõistab ja aktsepteerib teose lugemisel tekkivate seisukohtade paljust, väärtustab erinevaid ideid ja kujutamisi viise;
5. väljendab end korrektselt suuliselt ja kirjalikult, jutustab kokkuvõtvalt teoses toimunust, arutleb teoses kujutatut üle ning kirjutab eriliigilisi omaloomingulisi töid;
6. kasutab vajaliku teabe hankimiseks eri allikaid, nii teatmeteoseid kui ka interneti.

7. klassi õpitulemused ja õppesisu

Lugemine

Õpitulemused

Õpilane

1. on läbi lugenud vähemalt neli eakohast eri žanrisse kuuluvat väärtkirjandusteost;
2. loeb kirjandusteksti lususalt ja mõtestatult ning väärtustab lugemist;
3. tutvustab loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit ning võrdleb teost mõne teise teosega.

Õppesisu

Lugemise iseseisev eesmärgistamine. Kiire ja aeglane lugemine, süvenenud lugemine. Eesmärgistatud ülelugemine. Erinevate lugemistehnikate valdamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine.

Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. Lugemisrõõm. Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.

Jutustamine**Õpitulemused****Õpilane**

1. jutustab kokkuvõtvalt loetud teosest, järgides teksti sisu ja kompositsiooni.

Õppesisu

Tekstilähedane jutustamine märksõnade toel. Loo jutustamine: jutustamine teksti kompositsioonist lähtuvalt, jutustades tegevuse aja ja koha muutmine, uute tegelaste ja sündmuste ja/või erinevat liiki lõppude lisamine, eri vaatepunktist jutustamine, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi. Tutvumine elektroonilise meedia (raadio, televisiooni, interneti) erinevate jutustamisviisidega.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine**Õpitulemused****Õpilane**

1. vastab teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele;
2. kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ning tsitaate;
3. kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määrab teose olulisemad sündmused ning arutleb põhjuse-tagajärje seoste üle;
4. kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste suhteid, võrdleb ja hindab tegelasi;
5. arutleb kirjandusliku tervikteksi või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust;
6. leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema, probleemi ja peamõtte ning kirjutab teksti põhjal kokkuvõtte;

7. otsib teavet tundmatute sõnade kohta ning teeb endale selgeks nende tähenduse;
8. tunneb ära ja kasutab tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, võrdlusi ja algriimi;
9. selgitab õpitud vanasõnade, kõnekäändude ja mõistatuste kujundlikkust ning tähendust;
10. mõtestab luuletuse tähendust iseenda elamustele, kogemustele ja väärtustele tuginedes;
11. eristab tekstinäidete põhjal rahvaluule lühivorme (kõnekäänd, vanasõna, mõistus) ning nimetab nende tunnuseid;
12. seletab oma sõnadega eepose, romaani, jutustuse, novelli, valmi, haiku, vabavärsi olemust.

Õppesisu

Teose mõistmist toetavad tegevused.

Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, fantaasia-, analüüsi- ja hindamisküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnadega või oma arvamusega, toetumata tekstile.

Teksti kavastamine: kavapunktid väitlauset ja märksõnadena. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Kokkuvõtte kirjutamine. Konspekti koostamine.

Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ning sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ning tekstinäidete varal. Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ning valiku põhjendamine. Probleemi olemuse-põhjuse-tagajärje-lahenduse seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järelduste tegemine. Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine.

Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega ning ümbritseva maailmaga. Tegelase sisekonflikti äratundmine. Tegelastevahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine ning suhete analüüs. Tegelasetegevusmotiivide selgitamine, käitumise põhjuste analüüsimine. Tegelasrühmade vaheline konflikt ja konflikti gradatsioon.

Erinevate teoste peategelaste võrdlemine. Kirjanduslik tegelane ja selle prototüüp. Kirjanduse tüüptegelasi. Fantaasiakirjanduse ning naljandite tüüptegelasi.

Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine. Sündmuste põhjuse-tagajärje seoste leidmine.

Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatu seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. Eesti aja- ja kultuuriloo seostamine.

Tekstist filmilike episoodide leidmine. Filmi ja kirjandusteose võrdlemine.

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine.

Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduste seletamine. Võrdlus ja metafoor kõnekäändudes. Mõistatuse kui sõnalise peitepildi äraarvamine ja loomine. Mõttekorduste leidmine regilaulust. Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse, retoorilise küsimuse ja hüüatuse tundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine. Allegooria ning allteksti mõistmine. Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine.

Luuleteksti tõlgendamine. Autori keelekasutuse omapära leidmine. Teose stiililise eripära kirjeldamine. Oma kujundliku väljendusoskuse arendamine.

Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine. Teksti kompositsioonelemendid: sissejuhatus, sõlmitus, teemaarendus, kulminatsioon, lõpplahendus. Prototüüp.

Rahvaluule liigid ja alaliigid. Regilaul ja riimiline rahvalaul. Muinasjutu tunnused (kujund, sümbol, sõnum). Muinasjutu vormitunnused, kompositsioon ja rändmotiivid. Koha- ja ajaloolise muistendi tunnused. Kõnekäändu ja vanasõna olemus. Mõistatuse olemus. Naljandi ja anekdoodi tunnused. Puändi olemus. Tänapäeva folkloor ehk poploor.

Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika ning dramaatika tunnused. Eepose, romaani (erinevad liigid), jutustuse, novelli ja miniatuuri tunnused. Reisikirja olemus.

Luule vorm: värss, stroof, erinevad riimiskeemid. Oodi, ballaadi, soneti, haiku ja vabavärsilise luule tunnused. Piltluule. Motiivi olemus.

Komöödia, tragöödia ning draama tunnused. Lavastus. Dramaatika mõisted: monoloog, dialoog, vaatus, stseen, remark, repliik. Kirjandusteose dramatiseering.

Filmikunsti väljendusvahendid: pilt ja sõna, kaader filmis. Kirjandusteose ekraniseering. Arvustuse olemus.

Esitamine ja omalooming

Õpitulemused

Õpilane

1. õpilane esitab peast luule-, proosa- või draamateksti, jälgides esituse ladusust, selgust ning tekstitäpsust;
2. kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljöö kirjeldus) või jutustava (muinasjutu või muistendi) teksti;
3. kirjutab kirjandusteose põhjal arutluselementidega kirjandi.

Õppesisu

Esitamine. Eesmärgistamine (miks, kellele ja mida). Esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus; esitamiseks kohase sõnavara, tempo ning hääletugevuse valimine; korrektne kehahoid, hingamine ja diktsioon. Silmside hoidmine kuulaja ning vaatajaga. Miimika ja žestikulatsiooni jälgimine.

Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele, kasutades illustreerivaid katkendeid. Teost tutvustava ettekande koostamine ning esitamine.

Luuleteksti esitamine peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialoogi või monoloogina). Draamateksti esitamine ositi. Instseneeringu ehk lavastuse esitamine.

Omalooming. Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid:

1. koha- või ajaloolise muistendi, valmi või allegoorilise loo, rahvalaulu, naljandi, mõistatusi, kõnekäändude põhjal naljaloo, seiklusjutu, piltluuletuse, kirja ühelt tegelaselt teisele, tegelasele tegevusjuhendi, tekstis toimunud sündmuste eelloo, loo muudetud vaatepunktiga, puänteeritud loo, erinevate teoste peategelaste võrdluse, vaadatud filmi põhjal ühelauselise või pikema kokkuvõtte või soovituselise või muud sellist;
2. ulme- või detektiivjutu, haiku, vabavärsilise luuletuse, näidendi, proosa- või luuleteksti dramatiseeringu, tegelase monoloogi, tegelase eluloo, muudetud žanris teksti (nt luuletuse põhjal kuulutuse, uudisest jutustuse), lisatud repliikidega teksti, minavormis loo, detailidega laiendatud loo, võrdluste- ja metafooriderikka teksti, ühest ja samast sündmusest traagilise ning koomilise loo, kirja teose autorile, teostest valitud ja kommenteeritud tsitaatide kogumiku, kirjandusteose arvustuse, tegelase seletuskirja või muud sellist;
3. muinasjutu, muistendi ja regilaulu, kujundirikka luuletuse või miniatuuri, tegelase iseloomustuse või eluloo, tegelaste juhtlauseid, teise ajastusse paigutatud tegevustikuga loo, miljöö kirjelduse, kirjandusteose probleemidest lähtuva arutluse, alustekstile sisulise vastandteksti, teatrietenduse, filmi- või kirjandusteose arvustuse või muud sellist.

8. klassi õpitulemused ja õppesisu

Lugemine

Õpitulemused

Õpilane

1. On läbi lugenud vähemalt neli eakohast eri žanrisse kuuluvat väärtkirjandusteost.
2. Loeb kirjandusteksti lodusalt ja mõtestatult ning väärtustab lugemist.
3. Tutvustab loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit ning võrdleb teost mõne teise teosega.

Õppesisu

Lugemise iseseisev eesmärgistamine. Kiire ja aeglane lugemine, ülelibisev ja süvenenud lugemine. Eesmärgistatud ülelugemine. Erinevate lugemistehnikate valdamine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine.

Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. Lugemisrõõm. Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne teise teosega. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.

Jutustamine

Õpitulemused

Õpilane

1. jutustab kokkuvõtvalt loetud teosest, järgides teksti sisu ja kompositsiooni.

Õppesisu

Tekstilähedane jutustamine märksõnade toel. Loo jutustamine: jutustamine teksti kompositsioonist lähtuvalt, jutustades tegevuse aja ja koha muutmine, uute tegelaste ja sündmuste ja/või erinevat liiki lõppude lisamine, eri vaatepunktist jutustamine, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi. Teose lugemise ajal ja/või järel tekkinud kujutluspildist jutustamine. Tutvumine elektroonilise meedia (raadio, televisiooni, interneti) erinevate jutustamisviisidega.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Õpitulemused

Õpilane

1. vastab teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele;
2. kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ning tsitaate;
3. kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määrab teose olulisemad sündmused ning arutleb põhjuse-tagajärje seoste üle;
4. kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste suhteid, võrdleb ja hindab tegelasi;
5. arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust;
6. leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema, probleemi ja peamõtte ning kirjutab teksti põhjal kokkuvõtte;
7. otsib teavet tundmatute sõnade kohta ning teeb endale selgeks nende tähenduse;
8. tunneb ära ja kasutab tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, võrdlusi ja algriimi;
9. selgitab õpitud vanasõnade, kõnekäändude ja mõistatuste kujundlikkust ning tähendust;
10. mõtestab luuletuse tähendust iseenda elamustele, kogemustele ja väärtustele tuginedes;
11. eristab tekstinäidete põhjal rahvaluule lühivorme (kõnekäänd, vanasõna, mõistatus) ja rahvajutu (muinasjutu, muistendi) liike ning nimetab nende tunnuseid;
12. seletab oma sõnadega eepika, lüürika, draamatika, eepose, romaani, jutustuse, novelli, valmi, haiku, vabavärsi, komöödia ja tragöödia olemust.

Õppesisu

Teose mõistmist toetavad tegevused

Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, fantaasia-, analüüsi- ja hindamisküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnadega või oma arvamusega, toetumata tekstile.

Teksti kavastamine: kavapunktid väitlausete ja märksõnadena. Teksti kesksete mõtete leidmine.

Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Kokkuvõtte kirjutamine. Konspekti koostamine.

Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ning sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ning tekstinäidete varal. Illustratiivsete näidete leidmine tekstist:

tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ning valiku põhjendamine. Probleemi olemuse-põhjuse-tagajärje-lahenduse seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järeltuste tegemine.

Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine.

Teose/loo kui terviku mõistmine

Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Muutuv ja muutumatu tegelane. Teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine. Lihtne ja keeruline tegelane. Tegelasu suhe iseendaga, teiste tegelastega ning ümbritseva maailmaga. Tegelasu sisekonflikti äratundmine. Tegelasvahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine ning suhete analüüs. Tegelasu tegevusmotiivide selgitamine, käitumise põhjuste analüüsimine. Tegelasrühmade vaheline konflikt ja konflikti gradatsioon.

Erinevate teoste peategelaste võrdlemine. Kirjanduslik tegelane ja selle prototüüp. Kirjanduse tüüp-tegelasi. Fantaasiakirjanduse ning naljandite tüüp-tegelasi.

Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine. Teose rütm: ellipsi täitmine. Sündmuste põhjuse-tagajärje seoste leidmine.

Ajaloo-sündmuste ja kirjandusteoses kujutatu seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. Eesti aja- ja kultuuriloo seostamine. Teksti aja- või kultuuriloolise tähenduse uurimine.

Tekstist filmilike episoodide leidmine. Filmi ja kirjandusteose võrdlemine.

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduste seletamine. Võrdlus ja metafoor kõnekäändudes. Mõistatuse kui sõnalise peitepildi äraarvamine ja loomine. Mõttekorduste leidmine regilaulust. Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse, retoorilise küsimuse ja hüüatuse, ellipsi ning inversiooni tundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine. Allegooria ning allteksti mõistmine. Piltluule kui piltkujundi tõlgendamine. Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine.

Luuleteksti tõlgendamine. Autori keelekasutuse omapära leidmine. Teose stiililise eripära kirjeldamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.

Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine

Teksti kompositsioonialemendid: sissejuhatus, sõlmitus, teemaarendus, kulminatsioon, lõpplahendus. Muutuv ja muutumatu tegelane. Prototüüp.

Muinasjutu tunnused (kujund, sümbol, sõnum). Muinasjutu vormitunnused, kompositsioon ja rändmotiivid. Kõnekäänu ja vanasõna olemus. Puändi olemus.

Ilukirjanduse põhiliiigid. Eepika, lüürika ning dramaatika tunnused. Eepose, romaani (erinevad liigid) tunnused. Seiklus-, ulme- ja detektiivromaanide tunnused. Robinsonaadi ning utoopia tunnused.

Luule vorm: värss, stroof, erinevad riimiskeemid. Ballaadi, soneti ja vabavärsilise luule tunnused. Piltluule. Motiivi olemus.

Komöödia, tragöödia ning draama tunnused. Lavastus. Kirjandusteose dramatiseering.

Arvustuse olemus.

Esitamine ja omalooming

Õpitulemused

Õpilane

1. esitab peast luule-, proosa- või draamateksti, jälgides esituse ladusust, selgust ning tekstitäpsust;
2. kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljöö kirjeldus) või jutustava (muinasjutu või muistendi) teksti;
3. kirjutab kirjandusteose põhjal arutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete ja oma arvamuse järgi ning jälgides teksti sisu arusaadavust, stiili sobivust, korrektset vormistust ja õigekirja.

Õppesisu

Esitamine. Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida). Esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus; esitamiseks kohase sõnavara, tempo ning hääletugevuse valimine; korrektne kehahoid, hingamine ja diktsioon. Silmside hoidmine kuulaja ning vaatajaga

Luuleteksti esitamine peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialoogi või monoloogina).

Draamateksti esitamine ositi. Instseneeringu ehk lavastuse esitamine.

Omalooming. Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid:

1. seiklusjutu, piltluuletuse, kirja ühelt tegelaselt teisele, tegelasele tegevusjuhendi, tekstis toimunud sündmuste eelloo, loo muudetud vaatepunktiga, puänteeritud loo, erinevate teoste peategelaste võrdluse, vaadatud filmi põhjal ühelauselise või pikema kokkuvõtte või soovituselise või muud sellist;
2. ulme- või detektiivjutu, haiku, vabavärsilise luuletuse, näidendi, proosa- või luuleteksti dramatiseeringu, tegelase monoloogi, tegelase eluloo, muudetud žanris teksti (nt

luuletuse põhjal kuulutuse, uudisest jutustuse), lisatud repliikidega teksti, minavormis loo, detailidega laiendatud loo, võrdluste- ja metafooriderikka teksti, ühest ja samast sündmusest traagilise ning koomilise loo, kirja teose autorile, teostest valitud ja kommenteeritud tsitaatide kogumiku, kirjandusteose arvustuse, tegelase seletuskirja või muud sellist;

3. muinasjutu, kujundirikka luuletuse, tegelase iseloomustuse või eluloo, tegelaste juhtlaused, teise ajastusse paigutatud tegevustikuga loo, miljöö kirjelduse, kirjandusteose probleemidest lähtuva arutluse, alustekstile sisulise vastandteksti, teatrietenduse, filmi- või kirjandusteose arvustuse või muud sellist;
4. lühiuurimuse tänapäeva kultuurinähtuste või kultuurilooliste isikute kohta.

9. klassi õpitulemused ja õppesisu

Lugemine

Õpitulemused

Õpilane

1. on läbi lugenud vähemalt neli eakohast eri žanrisse kuuluvat väärtkirjandusteost;
2. loeb kirjandusteksti ladusalt ja mõtestatult ning väärtustab lugemist;
3. tutvustab loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit ning võrdleb teost mõne teise teosega.

Õppesisu

Lugemise iseseisev eesmärgistamine. Kiire ja aeglane lugemine, ülelibisev ja süvenenud lugemine. Eesmärgistatud ülelugemine. Erinevate lugemistehnikate valdamine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine.

Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. Lugemisrõõm. Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne teise teosega. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.

Jutustamine

Õpitulemused

Õpilane

1. jutustab kokkuvõtvalt loetud teosest, järgides teksti sisu ja kompositsiooni.

Õppesisu

Tekstilähedane jutustamine märksõnade toel. Loo jutustamine: jutustamine teksti kompositsioonist lähtuvalt, jutustades tegevuse aja ja koha muutmine, uute tegelaste ja sündmuste ja/või erinevat liiki lõppude lisamine, eri vaatepunktist jutustamine, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi. Teose lugemise ajal ja/või järel tekkinud kujutluspildist jutustamine. Tutvumine elektroonilise meedia (raadio, televisiooni, interneti) erinevate jutustamisviisidega.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Õpitulemused

Õpilane

1. vastab teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele;
2. kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ning tsitaate;
3. kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määrab teose olulisemad sündmused ning arutleb põhjuse-tagajärje seoste üle;
4. kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste suhteid, võrdleb ja hindab tegelasi;
5. arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust;
6. leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema, probleemi ja peamõtte ning kirjutab teksti põhjal kokkuvõtte;
7. otsib teavet tundmatute sõnade kohta ning teeb endale selgeks nende tähenduse;
8. tunneb ära ja kasutab tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, võrdlusi ja algriimi;
9. selgitab õpitud vanasõnade, kõnekäändude ja mõistatuste kujundlikkust ning tähendust;
10. mõtestab luuletuse tähendust iseenda elamustele, kogemustele ja väärtustele tuginedes;
11. eristab tekstinäidete põhjal rahvaluule lühivorme (kõnekäänd, vanasõna, mõistatus), rahvalaulu (regilaul ja riimiline rahvalaul) ja rahvajutu (muinasjutu, muistendi) liike ning nimetab nende tunnuseid;
12. seletab oma sõnadega eepika, lüürika, dramaatika, eepose, romaani, jutustuse, novelli, ballaadi, valmi, haiku, vabavärsi, soneti, komöödia ja tragöödia olemust.

Õppesisu

Teose mõistmist toetavad tegevused

Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, fantaasia-, analüüsi- ja hindamisküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnadega või oma arvamusega, toetumata tekstile.

Teksti kavastamine: kavapunktid väitlause ja märksõnadena. Teksti kesksete mõtete leidmine.

Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Kokkuvõtte kirjutamine. Konspekti koostamine.

Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ning sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ning tekstinäidete varal. Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ning valiku põhjendamine. Probleemi olemuse-põhjuse-tagajärje-lahenduse seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järelduste tegemine.

Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine.

Teose/loo kui terviku mõistmine

Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Muutuv ja muutumatu tegelane. Teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine. Lihtne ja keeruline tegelane. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega ning ümbritseva maailmaga. Tegelase sisekonflikti äratundmine. Tegelas vahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine ning suhete analüüs. Tegelas tegevusmotiivide selgitamine, käitumise põhjuste analüüsimine. Tegelasrühmade vaheline konflikt ja konflikti gradatsioon.

Erinevate teoste peategelaste võrdlemine. Kirjanduslik tegelane ja selle prototüüp. Kirjanduse tüüptegelasi. Fantaasiakirjanduse ning naljandite tüüptegelasi.

Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljöö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine. Teose rütm: ellipsi täitmine. Sündmuste põhjuse-tagajärje seoste leidmine.

Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatu seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. Eesti aja- ja kultuuriloo seostamine. Teksti aja- või kultuuriloolise tähenduse uurimine.

Tekstist filmilike episoodide leidmine. Filmi ja kirjandusteose võrdlemine.

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduste seletamine. Võrdlus ja metafoor kõnekäändudes. Mõistatuse kui sõnalise peitepildi äraarvamine ja loomine. Mõttekorduste leidmine regilaulust. Rahvalaulu elementide leidmine autoriluulest.

Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse, retoorilise küsimuse ja hüüatuse, ellipsi ning inversiooni tundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine. Allegooria ning allteksti mõistmine. Piltluule kui piltkujundi tõlgendamine. Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine.

Luuleteksti tõlgendamine. Autori keelekasutuse omapära leidmine. Teose stiililise eripära kirjeldamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.

Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine

Teksti kompositsioonelemendid: sissejuhatus, sõlmitus, teemaarendus, kulminatsioon, lõpplahendus. Muutuv ja muutumatu tegelane. Prototüüp.

Rahvaluule liigid ja alaliigid. Regilaul ja riimiline rahvalaul. Muinasjutu tunnused (kujund, sümbol, sõnum). Muinasjutu vormitunnused, kompositsioon ja rändmotiivid. Koha- ja ajaloolise muistendi tunnused. Müüdi tunnused. Usundilise muistendi tunnused. Kõnekäändu ja vanasõna olemus. Mõistatuse olemus. Naljandi ja anekdoodi tunnused. Puändi olemus. Tänapäeva folkloor ehk poploor.

Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika ning dramaatika tunnused. Eepose, romaani (erinevad liigid), jutustuse, novelli ja miniatuuri tunnused. Seiklus-, ulme- ja detektiivromaanide tunnused. Robinsonaadi ning utoopia tunnused. Reisikirja olemus.

Luule vorm: värss, stroof, erinevad riimiskeemid. Oodi, ballaadi, soneti, haiku ja vabavärsilise luule tunnused. Piltluule. Motiivi olemus.

Komöödia, tragöödia ning draama tunnused. Lavastus. Dramaatika mõisted: monoloog, dialoog, vaatus, stseen, remark, repliik. Intriigi olemus. Kirjandusteose dramatiseering.

Filmikunsti väljendusvahendid: pilt ja sõna, kaader filmis. Kirjandusteose ekraniseering. Arvustuse olemus.

Esitamine ja omalooming **Õpitulemused**

Õpilane

1. esitab peast luule-, proosa- või draamateksti, jälgides esituse ladusust, selgust ning tekstitäpsust;
2. kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljöö kirjeldus) või jutustava (muinasjutu või muistendi) teksti;

3. kirjutab kirjandusteose põhjal arutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete ja oma arvamuse järgi ning jälgides teksti sisu arusaadavust, stiili sobivust, korrektset vormistust ja õigekirja.

Õppesisu

Esitamine. Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida). Esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus; esitamiseks kohase sõnavara, tempo ning hääletugevuse valimine; korrektne kehahoid, hingamine ja diktsioon. Silmside hoidmine kuulaja ning vaatajaga. Miimika ja žestikulatsiooni jälgimine.. Miimika ja žestikulatsiooni jälgimine.

Luuleteksti esitamine peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialoogi või monoloogina). Draamateksti esitamine ositi. Instseneeringu ehk lavastuse esitamine.

1. **Omalooming.** Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid:
2. koha- või ajaloolise muistendi, valmi või allegoorilise loo, rahvalaulu, naljandi, mõistatusi, kõnekäändude põhjal naljaloo, seiklusjutu, piltluuletuse, kirja ühelt tegelaselt teisele, tegelasele tegevusjuhendi, tekstis toimunud sündmuste eelloo, loo muudetud vaatepunktiga, puänteeritud loo, erinevate teoste peategelaste võrdluse, vaadatud filmi põhjal ühelauselise või pikema kokkuvõtte või soovituselise või muud sellist;
3. ulme- või detektiivjutu, haiku, vabavärsilise luuletuse, näidendi, proosa- või luuleteksti dramatiseeringu, tegelase monoloogi, tegelase eluloo, muudetud žanris teksti (nt luuletuse põhjal kuulutuse, uudisest jutustuse), lisatud repliikidega teksti, minavormis loo, detailidega laiendatud loo, võrdluste- ja metafooriderikka teksti, ühest ja samast sündmusest traagilise ning koomilise loo, kirja teose autorile, teostest valitud ja kommenteeritud tsitaatide kogumiku, tsitaadi (moto) alusel kirjandi, kirjandusteose arvustuse, tegelase seletuskirja või muud sellist;
4. muinasjutu, muistendi ja regilaulu, kujundirikka luuletuse või miniatuuri, tegelase iseloomustuse või eluloo, tegelaste juhtlaused, teise ajastusse paigutatud tegevustikuga loo, miljöö kirjelduse, kirjandusteose probleemidest lähtuva arutluse, alustekstile sisulise vastandteksti, teatrietenduse, filmi- või kirjandusteose arvustuse või muud sellist;
5. teemamapi või lühiuurimuse tänapäeva kultuurinähtuste või kultuurilooliste isikute kohta.

Kirjandustekstide valik III kooliastmes

Loetavad ja tundides käsitletavat kirjanduse eri liike ja žanreid esindavad tekstid valitakse eesti ja väliskirjanike loomingust, arvestades III kooliastmele kohaseid teemavaldkondi. Teemavaldkonnad on määratud, arvestades õppekava alusväärtusi, õppe- ja kasvatuseesmärke, kirjanduse kui kunstiliigi eripära ja sellega seonduvaid üldpädevusi (sotsiaalne, väärtus- ja enesemääratluspädevus) ning läbivaid teemasid. Tundides käsitletavat ja terviklikult loetavat kirjandusteoseid valitakse arvestusega, et esindatud oleksid kõik järgmised teemavaldkonnad.

Väärtused ja kõlblus: enesehinnang, eneseväärikus, ausus enese ja teiste vastu, iseenda ja teiste vajadused ning huvid, kirjutatud ja kirjutamata seadused, arusaamine heast ja halvast, õiglus ja ebaõiglus, kiiduväärne ja taunitav, erinevus teistest, eesmärgid, eneseotsingud, minu hobid ja huvid, minu tervis ja tulevik, õnnelik olemine, minu tugevad ja nõrgad küljed, rikkuse ja vaesuse probleemid jms.

Kodus ja koolis: perekond, kodu turvalisus, vägivald kodus, kodu toetav jõud, armastus oma kodu ja koduste vastu, suhted vanemate ja kasuvanematega, eri põlvkondade ühised ja erinevad töökspidamised, suhted õdede ja vendade jt lähisugulastega, suhted eakaaslastega, suhted õpetajatega, poiste ja tüdrukute suhted, esimene armastus, ühised väärtused, kohustused ja vastutus, koostegutsemine ja üksiolek, üksiolek ja hirmud, erinevad kooliprobleemid, vägivald koolis, abivajaja ning aitaja, sallivus teistsuguste inimeste suhtes, mina grupi liikmena, liidriks olek, nohiklikkus ja tõrjutus, piir oma ja võõra vahel ning lubatu ja lubamatu vahel jms.

Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus: kultuuride mitmekesisus, elu erinevates kultuurides, rahvuskultuur, regionaalne, professionaalne, klassi-, noorte- jms kultuur, sallivus erinevate kultuurinähtuste suhtes, matkamine kodukohas ning reisimine kaugetes maades, erinevate rahvaste uskumused ja tavad, käitumine erinevas kultuuriruumis, külalislakkus, lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja inimestesse, rahvuskultuuri eripära ja olulisus rahvale, rahvuskultuuri säilitajad ja arendajad, kultuuriinimesed kui eesti rahvuskultuuri tutvustajad ning hoidjad jms.

Mängiv inimene: ringmängud ja mängulust, sõnamängud, teatri võlumaailm, mängulisus elus ja loomingus, leidlik probleemide lahendamine, loova mõtteviisi rakendamine, iluelamused, loominguline koostöö, mängu ja elu piirid, mängult ja päriselt, põhjendatud ja põhjendamata riskid, riskeerimisjulgus, mõtlemisvabadus ja mõtlemiskohustus jms.

Keskkond ja jätkusuutlik areng: roheline mõtteviis, minu osa looduse hoidmisel, üleilmsed loodushoiuprobleemid, austav suhtumine elus- ja eluta loodusesse, hädasolija aitamine, lemmikloomad ning vastutus nende eest, tasakaal looduses, aastaegade omanäolisus, loodus kui ilu allikas, linna- ja maakeskkonna erinevus jms.

Kodanikuühiskond ja rahvussuhted: mina Eesti ühiskonna liikmena, minu juured, seos mineviku, oleviku ja tuleviku vahel, ajaloomälu, traditsioonid ja sündmused, mis tagavad järjepidevuse, suhe keelesse, murdekeele omapära, kodupaiga väärtustamine, kangelaslikkus, rahvusidentiteet, suhted teiste rahvuste esindajatega, eestlaste ja venelaste suhted, rassismiprobleemid, teistsuguste kultuuride austamine jms.

Teabekeskond, tehnoloogia ja innovatsioon: avastamisrõõm ja õppimiskogemused, tänapäevased teabeotsimis- ja teabeedastamisvõimalused, internet kui silmaringi avardaja ja infoallikas, internet kui ohuallikas, keeleline mõjutamine, käitumine suhtlusportaalides, infoteadlik inimene, film ja foto kui hetke ning ajaloo jäädvustajad jms.

Soovituslik loend teoste terviklikuks käsitlemiseks.

Eduard Bornhöhe „Tasuja” või „Vürst Gabriel ehk Pirita kloostri viimsed päevad”, Oskar Lutsu „Kevade”, Sass Henno „Mina olin siin”, August Kitzbergi „Libahunt”, Albert Kivikase „Nimed marmortahvilil”, Andrus Kiviräha „Rehepapp”, Lydia Koidula „Säärane mulk”, Diana Leesalu „Mängult on päriselt”, Helga Nõu „Kuu esõrm”, „Pea suu!” või muu noorsooromaan, Katrin Reimuse „Haldjatants”, Anton Hansen Tammsaare „Kõrboja peremees”, Aidi Valliku „Kuidas elad, Ann?” või „Mis teha, Ann?” või „Mis sinuga juhtus, Ann?”, Eduard Vilde „Pisuhänd”, Paulo Coelho „Alkeemik”, William Goldingi „Kärbeste jumal”, George Orwelli „Loomade farm”,

Antoine de Saint-Exupéry „Väike prints”, üks Terry Pratchetti romaan omal valikul, üks Agatha Christie või Arthur Conan Doyle'i romaan omal valikul, üks reisikiri omal valikul, vähemalt üks uudisproosateos omal valikul, üks vabalt valitud luulekogu igal aastal, vähemalt üks paikkondliku autori proosa- või luuleteos.

Rahvaluule tekstivalik. Eri liiki muistendid ja muinasjutud. Koha- ja ajaloolised muistendid, usundilised muistendid. Kaval-Antsu ja Vanapagana lood. Rahvalaulud (laulud sõprusest ja vaenlastest, mõistatuslaulud, pulma- ja armastuslaulud, kiidu- ja pilalaulud, tähtpäeva-, mängu- ja draamaelementidega laulud). Rahvanaljandid, anekdoodid. Piiblilood, erinevate rahvaste müüdid. Sõpruse teemalised ja eetilisi hoiakuid kajastavad, aja, tähtpäevade ning kommetega seotud vanasõnad ja kõnekäänud. Eesti rahva mõistatusi. Paikkondliku algupäraga rahvaluuletekstid, muistendid.

Põhjalikumalt käsitletavad autorid. Sissevaateid Fred Jüssi, Lydia Koidula, Juhan Liivi, Viivi Luige, Oskar Lutsu, Lennart Meri, Jüri Parijõe, Kristjan Jaak Petersoni, Hando Runneli, Anton Hansen Tammsaare ja Marie Underi ning mõne paikkondlikult tähtsa kirjaniku elu-, tegevus- ja loominguloosse.

Lõiming teiste õppeainetega

Ajalugu – ilukirjanduslike tekstide ühiskondlik ja poliitiline taust, kombed ja tavad läbi aegade

Muusikaõpetus – viisistatud luuletused, rahvalaulud, libretod, dramatiseeringus osalemine

Kunstiõpetus – ajastute visualiseerimine (tegelaste riietus jms), ilukiri (kirja ja raamatute teke)

Võõrkeel – sõnaliigid, tõlketekstide toimetamine, eesti kirjanike loominguga tutvumine võõrkeelte vahendusel

Käsitöö, tööõpetus – ainealine rahvalooming

Inimeseõpetus – kombed ja tavad läbi aegade